

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δέκατος

Συνδρομή ἰτησίας: Ἐν Ἀθήναις, φρ. 10, ἐν ταῖς ἑπεξεργασίαις φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. - Αἰσθηδονομίαις γονταῖς ἀπὸ τῆς ἀναουραίου καὶ τοῦ τούτου καὶ τῆς ἰτησίας - Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σπυρίδου 6

28 Δεκεμβρίου 1880

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἐδμόνδου δὲ Ἀμίκις. Μετάφρασις ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τῆς δεκάτης ἐκδόσεως ὑπὸ***]

Συγγραφεὺς ἰδί καλ. 810.

Αἱ ΤΟΥΡΚΙΣΣΑΙ

Μεγάλῃ ἐκπληξῆν δοκιμάζει ὁ φθάνων εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀφ' οὗ ἤκουσε νὰ γίνεταί τόσος λόγος περὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν τουρκισσῶν γυναικῶν, νὰ βλέπῃ ἔπειτα γυναῖκας εἰς ὅλα τὰ μέρη, καὶ καθ' ὅλας τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας, καθὼς καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην εὐρωπαϊκὴν πόλιν. Νομίζει, ὅτι ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀφέθη διὰ πρώτην φορὰν ἐλευθέρᾳ ἡ πτῆσις εἰς ὅλας ἐκεῖνας τὰς αἰχμαλώτους χελιδόνας, καὶ ὅτι ἤρχισε νῆα ἐποχὴ ἐλευθερίας διὰ τὸ μουσουλμανικὸν ὠραῖον φύλον. Ἡ πρώτη ἐντύπωσις εἶνε περιεργότατη. Ὁ ξένος βλέπων ὅλας ἐκεῖνας τὰς γυναῖκας μὲ τὰς λευκάς καλύπτρας καὶ τοὺς μακροὺς ἐκείνους μὲ ποικίλα χρώματα μανδύας, ἐρωτᾷ ἑαυτὸν, ἐὰν αἱ γυναῖκες αὗται εἶνε μετημφισμέναι, ἢ καλογραφαί, ἢ παρὰφρονες; καὶ ἐπειδὴ οὐδεμίᾳ αὐτῶν συνοδεύεται ἀπὸ ἀνδρα, νομίζει ὅτι δὲν εἶνε κανεὶνός, ὅτι εἶνε ὄλαι ἢ χῆραι ἢ νεάνιδες, ἢ ὅτι ἀνήκουσιν ὄλαι εἰς μέγα τι ἀναχωρητήριον «κακοῦπανδρευμένων». Τὰς πρώτας ἡμέρας δὲν δύναται νὰ πείσῃ τις ἑαυτὸν, ὅτι ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ τούρκοι καὶ ὄλαι ἐκεῖναι αἱ τουρκισσαι, οἵτινες συναπαντῶνται καὶ συναγωνίζονται χωρὶς νὰ θεωρήσωσιν, καὶ χωρὶς νὰ συνοδεύσωσιν ἀλλήλους, εἶνε δυνατόν νὰ ἔχωσι πρὸς ἀλλήλους τι τὸ κοινόν. Καὶ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀναγκάζεται νὰ σταθῇ διὰ νὰ παρατηρήσῃ τὰς παραδόξους ἐκεῖνας μορφάς, καὶ νὰ κάμῃ σκέψεις περὶ τοῦ παραδόξου τούτου ἔθιμου. Αὗται λοιπὸν εἶνε, λέγει, αὗται εἶνε αἱ «δεσμεύτριαι ἐκεῖναι τῶν καρδιῶν», αἱ «πηγαὶ ἐκεῖναι τῶν ἡδονῶν», τὰ «φυλλάρια ἐκεῖνα τῶν ῥόδων», αἱ «πρώτοι σταφυλαί», αἱ «πρωῖναι δρόσοι», καὶ «αὐγαὶ» καὶ «ζωοποιοί», καὶ «λαμπραὶ σελήναι», ἐξ ὧν μυρία ποιηταὶ ἐνέπλησαν τὴν κεφαλὴν ἡμῶν; Αὗται εἶνε αἱ χαροῦμισσαι καὶ αἱ μυστηριώδεις ὀδαλικισσαι, ὅσας εἰκοσαέτηις, ἀναγινώσκοντες τὰ χορικά τοῦ Βικτωρος Οὐγίου ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν κήπων, ὠνευρήθηεν τοςάκις ὡς πλάσματα ἄλλου κόσμου, ὧν μία μόνη περιπτύξις ἤθελε καταναλώσῃ ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ἡμετέρας νεότητος; Αὗται αἱ ὠραῖαι δυστυχεῖς, αἱ κρυπτόμεναι ἐντὸς τῶν δι-

κτυωτῶν, αἱ φρουρούμεναι ὑπὸ τῶν εὐνούχων, αἱ χωρισμέναι ἀπὸ τὸν κόσμον, αἵτινες παρέρχονται ἐπὶ τῆς γῆς ὡς φάσματα, ἐκβάλλουσαι κραυγὴν ἡδυπαθείας καὶ κραυγὴν ὀδύνης; Ἰδόμεν τί ἐν τούτοις ἄπασι τὰ ἀληθῆς ἐξ ὅλης τῆς ποιήσεως ταύτης.

Πρὸ παντὸς ἄλλου τὸ πρόσωπον τῆς τουρκισσῆς δὲν εἶνε πλέον μυστήριον, ὅθεν καὶ μέγα μέρος τῆς περικαλυπτούσης αὐτὰς ποιήσεως ἤρα-νίσθη. Ἡ ζηλότυπος ἐκείνη καλύπτρα, ἥτις, κατὰ τὸ Κοράνιον, ἔπρεπε νὰ εἶνε «σημεῖον τῆς ἀρετῆς τῆς γυναικὸς καὶ χαλινὸς διὰ τοὺς λόγους τοῦ κόσμου», δὲν ὑπάρχει πλέον παρὰ κατὰ τὸ φαινομένον. Εἶνε πασίγνωστον πῶς γίνεταί τὸ ἰα-σμάκ. Εἶνε δύο μεγάλοι λευκοὶ πέπλοι, ὧν ὁ μὲν σφιγγόμενος περὶ τῆς κεφαλῆς ὡς περιδελτικὸς καλύπτει τὸ μέτωπον μέχρις ὀφρύων, κομβώνεται ὀπισθεν εἰς τὴν κόμην ὑπεράνω τοῦ αὐχένου, καὶ καταπίπτει ἐπὶ τῆς ὀχέως μέχρι τῆς ζώνης· ὁ δὲ καλύπτων ὅλον τὸ κατώτερον μέρος τοῦ προσώπου, ἀνακομβώνεται ὀπισθεν μετὰ τοῦ πρώτου, οὕτως ὥστε ἀμφότεροι οἱ πέπλοι φαίνονται ὡς εἰς καὶ μόνος. Ἄλλ' οἱ δύο οὗτοι πέπλοι, οἵτινες ἔπρεπε νὰ εἶνε βαμβυκακοὶ, καὶ νὰ δένονται τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ μὴ φαίνωνται παρὰ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τὸ ἄνω μέρος τῶν πορειῶν, εἶνε ἀπ' ἐναντίας τοῦλαί ἀραιότατα, καὶ τόσον χαλαρωμένα, ὥστε δι' αὐτῶν διωρᾶται οὐ μόνον τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄτα, καὶ ὁ λαιμὸς, καὶ αἱ πλεξίδες τῆς κόμης, πολλάκις δὲ καὶ τὰ εὐρωπαϊστὶ πιλίδια, κεκοσμημένα μὲ ἄνθη καὶ μὲ πετρά, ἅτινα φοροῦν αἱ «μετεξῆθιμισμέναι» κυρίαί. Ὅθεν καὶ συμβαίνει τὸ ἀκριβῶς ἀντίθετον τοῦ ὅ,τι ἐβλεπέ τις ἄλλοτε, ὁπότε εἰς μὲν τὰς προεβηκτικῆς γυναικῆς ἐπατρέπετο νὰ διαβαίνωσι μὲ τὸ πρόσωπον ὀλίγον τι πλέον ἀποκεκαλυμμένον, εἰς δὲ τὰς νέας ἐπεβάλλετο νὰ συγκαλύπτονται αὐστηρότερον. Τώρα αἱ μὲν νέαι, καὶ ἰδίως αἱ εὐμορφοὶ, φαίνονται καλῖτεραι, αἱ δὲ προεβηκτικαί, διὰ νὰ ἀπατήσωσι τὸν κόσμον, φέρουσι πυκνὴν καὶ σφικτὴν καλύπτραν. Ὅθεν καὶ ἡ ἀπειρία ἐκείνη τῶν μυστηρίων καὶ τῶν ὠραίων ἐκπλήξεων, τὰς ὁποίας διηγούνται οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ μυθιστοριογράφοι, δὲν εἶνε πλέον δυνατόν· καὶ εἶνε μῦθος μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸ λεγόμενον, ὅτι τὸ πρόσωπον τῆς συζύγου τοῦ ὁ σύζυγος βλέπει κατὰ

πρώτη φοράν εἰς τοὺς γάμους. Ἄλλ' ἐκτός τοῦ προσώπου, ὅλα τὰ ἐπιλοιπα ἀποκρύπτονται ἀκόμη, καὶ δὲν δύνασαι νὰ διίδῃς μήτε τὸ σῆθος, μήτε τὴν μέσην, μήτε τὸν βραχίονα, μήτε τὸ σῶμα· ὁ φερετζὴς ἀποκρύπτει ἀκριβῶς τὰ πάντα. Εἶνε δὲ ὁ φερετζὴς οὗτος εἰδός τι χιτῶνος, φέροντος κρεμαστὸν περιλαίμιον (pellegrina), μὲ χειρίδας μακροτάτας, πλατέας, ἄνευ χάριτος, πίπτοντος δίκην ἀμόρφου μανδύου ἀπὸ τῶν ὤμων μέγχι τῶν ποδῶν, τὸν μὲν χειμῶνα εἶς ἐρίου, τὸ δὲ θέρος ἐκ μετάρης, καὶ ἔχοντος ὄλου ἐν ὁμοειδέσιν χρώμα, σχεδὸν πάντοτε λίαν ἀνοιχτόν· ἄλλοτε κόκκινον, ἄλλοτε χρυσομήλινον, καὶ ἄλλοτε πράσινον, κατὰ τὰ διάφορα ἔτη, μένοντος ἀείποτε ἀμεταβλήτου τοῦ σχήματος. Ἄλλ' ἂν καὶ τοιοῦτον εἶνε τὸ ἀκομψὸν τοῦτο περίβλημά των, τόση ὅμως εἶνε ἡ τέχνη, μὲ τὴν ὁποῖαν φοροῦν τὸ ἱασμάκ, ὥστε αἱ μὲν ὠραῖαι φαίνονται ὠραιόταται, αἱ δὲ ἄσχημοὶ χαρίεσσαι. Εἶνε ἀδύνατον νὰ εἴπῃ τις τί κάμνουν μὲ τοὺς δύο τούτους πέπλους, μὲ ποῖαν χάριν τοὺς περιβάλλονται ἐν εἴδει διαδήματος ἢ τιάρας, μὲ ποῖαν μεγαλοπρέπειαν καὶ μὲ ποῖαν εὐγένειαν πτυχῶν τὸ τυλίσσουν καὶ τὸ περιβάλλονται, μὲ ποῖαν ἐλαφρότητα καὶ μὲ ποῖαν κομψὴν ἀτημέλειαν τὸ χαλαρώνουν, καὶ τὸ ἀφίνουν νὰ πέσῃ, πῶς τὸ χρησιμοποιοῦν οὕτως, ὥστε συγχρόνως νὰ δεικνύῃ, νὰ κρύπτῃ, νὰ ὑπόσχεται, νὰ προβάλλῃ αἰνίγματα, καὶ ν' ἀποκαλύπτῃ μικρὰ θαύματα. Ἄλλαι νομίζεις ὅτι φέρουσι περὶ τὴν κεφαλὴν νεφέλην λευκὴν καὶ διαφανή, ἢ τίς μελλοῖ νὰ ἀφανισθῇ εἰς ἐν φύσημα ἄλλαι φαίνονται ὅτι φοροῦσι στεφάνους ἀπὸ λείρας καὶ ἰάσματος· ὅλοι φαίνονται μ' ἐπιδερμίδα λευκοτάτην, καὶ λαμβάνουσιν ἐκ τῶν πέπλων ἐκείνων ἀποχρώσεις χιονώδεις, καὶ ἐπιφάνειαν ἀπαλότητος καὶ δροσερότητος, ἢ τις ἐμπνέει ἔρωτα. Εἶνε κεφαλόδεσμος αὐστηρὸς ἅμα καὶ χαρίεις, ἔχων τι τὸ ἱερατικὸν ἅμα καὶ τὸ παρθενικόν, ὅφ' ἂν νομίζεις ὅτι δὲν πρέπει νὰ γεννῶνται ἄλλο τι εἰμὴ ἰδέει κομψὰ καὶ ἰδιοτροπία ἀθῶα... Ἄλλὰ γεννᾶται ὅμως ὀλίγον τι ἐξ ὅλων τῶν πραγμάτων.

Εἶνε δύσκολον νὰ ὁρισθῇ τὸ κάλλος τῆς τουρκίσσης. Δύναμαι μόνον νὰ εἶπω, ὅτι, ὅταν φαντασθῶ τοῦτο, βλέπω ἐν πρόσωπον λευκοτάτον, δύο μέλανας ὀφθαλμούς, ἐν στόμα πορφυροῦν, καὶ μίαν ἔκφρασιν γλυκύτητος. Ὅλοι δὲ σχεδὸν εἶνε φιμωθισμένοι· λευκαίνουσι τὸ πρόσωπον μὲ φύρμα ἐξ ἀμυγδαλῶν καὶ ἰασμῶν, μεγαλώνουσι τὰ ὀφρύδια των μὲ μελάνην τῆς Κίνας, βάπτουν τὰ βλέφαρά των, ἀλευρώνουν τὸν λαμῶν των, περικυκλώνουν μὲ γραμμὴν μέλαιναν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ βάλλουν φακούς τεχνητοὺς εἰς τὰς παρειάς των. Ἄλλ' ὅλα αὐτὰ τὰ κάμνουν μετὰ τινος χάριτος, ὅχι καθ' ὡς αἱ ὠραῖαι τοῦ Φετζῆ, αἵτινες νομίζεις ὅτι βιάπτονται μὲ χρωστήρας τεκτονικούς. Αἱ

πλειότεραι ἔχουσιν ὠραῖον ὡσεὶδὲς σχῆμα προσώπου, εἶνα μικρὰν ὀλίγον γρυπὴν, ὀλίγον μεγάλη τὰ χεῖλη, τὸν πώγωνα στρογγύλον ἔχοντα εἰς τὸ μέσον γελασίνον, τοιοῦτους δὲ γελασίνους φέρουσι πολλαὶ καὶ εἰς τὰς παρειάς· ὠραῖον μακρὸν καὶ εὐκαμπτον τράχηλον· χεῖρας δὲ μικρὰς, ἀλλὰ πάντοτε σχεδὸν σκεπασμένας ἕνεκα τῶν χειρῶν τοῦ μανδύου των. Ὅλοι δὲ σχεδὸν εἶνε παχῆαι, καὶ πλείστοι ἔχουσιν ἀνάστημα ὑψηλότερον τοῦ μετρίου· ὀλίγοι δὲ ὑπάρχουσιν ἰσχυαὶ καὶ ξηραὶ ὡς αἱ ἀφῶαι καὶ αἱ φρυγανιαὶ τῶν μερῶν μας. Ἐὰν δὲ ἔχωσι κοινὸν ἐλάττωμα, τοῦτο εἶνε τὸ ὅτι βαδίζουσι κεκυφῆται καὶ ἀκανονίστως ὀλίγον, μὲ ἠθὸς τι νωχελές, ὡς κοράσια αὐξήσαντα αἴφνης καὶ διὰ μιᾶς· τοῦτο δὲ λέγουσιν ὅτι προέρχεται ἐκ τῆς ἀπαλότητος τῶν μελῶν, ἢ συνεπάγεται ἢ κατὰ χερσὶς τῶν λουτρῶν, καὶ ἐκ τῆς ἀδεξιοῦ ὑποδήσεως. Βλέπεις τῶντι κυρίας κομποτάτας, αἵτινες πρέπει νὰ ἔχωσι πόδα σμικρότατον, φερούσας παπούτσι ἀνδρῶν ἢ ὑποδήματα μακρὰ, πλατέα καὶ καταζαρωμένα, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ κατεδέχτο νὰ φορήσῃ οὐδὲ μία ἐπαίτις Εὐρωπαϊα. Ἄλλὰ καὶ εἰς τὸ ἄσχημον βάδιμά των τοῦτο ἔχουν μίαν τινὰ χάριν, ἢ τις, ὅταν ὁ ὀφθαλμὸς συνοικειωθῇ μὲ αὐτὸ, δὲν ἀπαρέσκει. Δὲν βλέπεις δὲ ποσῶς ἐκεῖ τὰ ἄκαμπτα ἐκεῖνα σχήματα, τὰ ἄψυχα ἐκεῖνα δείγματα τῶν βραπτῶν τοῦ συριοῦ, τὰ τόσον συχνὰ εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς πόλεις, ἅτινα βαδίζουσι κατὰ βήματα μικρὰ ὡς νευρόσπαστα, καὶ ἅτινα νομίζεις ὅτι ἀναπηδῶσιν ἐπὶ ἄβακος ζατρικίου. Δὲν ἀπέβαλον ἀκόμη τὴν νωχελίαν τοῦ ἀνατολικοῦ βηματισμοῦ, ἐὰν δὲ τὴν ἀπέβαλλον, θὰ ἐγένοντο μεγαλοπρεπέστεροι μὲν, ἀλλ' ὀλιγότερον συμπαθητικοί. Βλέπεις δὲ πρόσωπα ὠραιότατα, καὶ ὠραιότητος ποικίλας, διότι τὸ τουρκικὸν αἶμα εἶνε ἀναμειγμένον μὲ αἶμα κιννασιανόν, ἀραβικὸν καὶ περσικόν. Ὑπάρχουσι δέσποιναι τριακοντούτεις, μὲ μέλη εὐσάρκα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀρκεῖ νὰ κούψῃ ὁ φερετζὴς, ὑψηλόταται, μὲ μεγάλους βαθυμέλανας ὀφθαλμούς, μὲ τὰ χεῖλη εὐγογα, καὶ μὲ τοὺς ῥύθονας δισταλμένους — κάτι χανούμισσαι δηλαδὴ, ἱκαναὶ νὰ ἐμπνεύσωσι τρόμον δι' ἐνὸς μόνον βλέμματος εἰς ἑκατὸν δούλας — τὰς ὁποίας ὅταν ἴδῃς, σοὶ φαίνεται ὅτι γελοῖαν καὶ παράτολμον λίαν μεγαλαυχίαν ἐκφέρουσιν οἱ τουρκοὶ ἐκεῖνοι κύριοι, ὅσοι διισχυρίζονται ὅτι εἶνε τετράκις σύζυγοι. Εἶνε πάλιν ἄλλαι μικροὶ καὶ παχουλαὶ, αἱ ὁποῖαι τὰ ἔχουν ὅλα στρογγύλα — πρόσωπον, ὀφθαλμούς, εἶνα, στόμα — καὶ ἠθὸς τόσον ἡσυχον, τόσον ἀγαθόν, τόσον παιδικόν, ἐκφράζον δὲ τόσον εὐπειθῆ ἐγκαρτέρησιν εἰς τὴν τύχην των, νὰ μὴ εἶνε ἄλλο τι παρὰ παίγιον καὶ διασκεδάσις, ὥστε διαβαίνων ἐγγύθεν αὐτῶν σοῦ ἔρχεται ὀρεξίς νὰ τὰς βάλῃς εἰς τὸ στόμα μίαν καρμέλλαν. Ἐπειτα δὲν λείπουν καὶ αἱ κομψοπρεπεῖς, συζυγίδια δεκάδες ἐτῶν, τολμηρὰ καὶ ζο-

ηρότατα, μὲ ὀφθαλμούς πλήρεις ἰδιοτροπιῶν καὶ πονηριῶν, τὰς ὁποίας ὅταν βλέπῃ τις, συλλογίζεται μ' αἰσθητὰ τι οἴκου τὸν πτωχὸν ἐφένδην, εἰς ὃν ἀπόκειται ἢ χαλινάγωγῃς αὐτῶν, καὶ τὸν δυστυχῆ εὐνοῦχον, ὅστις ὀφείλει νὰ τὰς ἐπιτηρῇ. Καὶ γραφικῶς δὲ συναρμολογεῖται ἢ πόλις πρὸς τὰ κάλλη καὶ τὰ ἐνδύματα τῶν γυναικῶν τούτων, περιλαμβάνουσα αὐτὰς μετὰ θαυμαστῆς ἀρμοονίας ἐντὸς ἐαυτῆς δίκην πίνακος γραφικοῦ. Πρέπει νὰ ἴδῃς μίαν τῶν γυναικῶν τούτων, καθημένην ἐντὸς καϊκίου, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κυανοῦ Βοσπόρου, ἢ ἐξηπλωμένην ἀνέτως ἐπὶ τῆς χλόης ἐν τῷ μέσῳ τῆς βαθυπρασίνου βλαστήσεως τοῦ νεκροταφείου· ἢ ἀκόμη καλότερα, νὰ τὴν ἴδῃς καταβαίνουσαν ἀπό τοῦ ἴνου καὶ ἔρημον στενωπὸν τῆς Σταμπούλ, ἢ τὸ ἄκρον ἀποκλείεται ὑπὸ μιᾶς πλατάνου, ὅταν φυσᾷ ἄνεμος, καὶ αἱ μὲν καλύπτραι καὶ ὁ φερετζὴς κυματίζουσι εἰς τὸν ἄερα, ἀποκαλύπτονται δὲ καὶ τράχηλοι καὶ πόδες καὶ περιπόδια· σὲ βεβαιῶ δὲ, ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἐὰν ἐξηκούθῃ ἀκόμη νὰ ἰσχύῃ τὸ ἐπιεικὲς διάταγμα Σουλταῶν τοῦ Μεγαλοπρεποῦς, ὕπερ ἐπιβάλλει πρόστιμον ἐνὸς ἄστρου εἰς ἑκαστὸν φίλημα, ὕπερ ἤθελεν ἀράσῃ τις ἐκ γυναικῶν ἢ κόρης ἄλλου, θὰ ἀπελάτιζε τὴν φιλαργυρίαν καὶ αὐτὸς ὁ Φιλάργυρος τοῦ Μολιέρου. Δὲν εἶνε δὲ λόγος, ὅταν φυσᾷ ἄνεμος, ν' ἀδημονῇ καὶ νὰ ἐνοχληθῇ ἢ τούρκισσα, διὰ νὰ κρατῇ χαμηλωμένον τὸν φερετζὸν τῆς, διότι ἡ αἰδὼς τῶν μουσουλμανίδων δὲν προχωρεῖ κατωτέρω τῶν γονάτων, ἐνίοτε δὲ καὶ σταματᾷ πολὺ πρὸ αὐτῶν.

Ὅτι μάλιστα ἐκπλήττει εἶνε ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον βλέπουσι καὶ γελοῖσι, καὶ ὅστις δικαιολογεῖ κρίσεις τινὰς περὶ αὐτῶν τολμηροτέρας. Συμβαίνει πολλάκις νέος τις εὐρωπαϊὸς νὰ ἴδῃ τούρκισσαν, καὶ ὑψηλῆς ἀκόμη περιοπῆς, καὶ αὕτη νὰ ἀπαντήσῃ πρὸς αὐτὸν μὲ βλέμμα μειδιῶν, ἢ καὶ μὲ μειδίαμα ἀπροκάλυπτον. Σπάνιον δὲ δὲν εἶνε καὶ ὠραῖα τις γυνὴ ἐπ' ἀμάξης νὰ ἀπευθῆν, κρυφὰ ἀπὸ τὸν εὐνοῦχόν τῆς, χαριετισμὸν χαρίζοντα πρὸς νεανίαν τινὰ φράγκον, εἰς τὸν ὁποῖον παρετήρησεν ὅτι ἀρέσκει. Ἐνίοτε δὲ εἰς νεκροταφείον, ἢ εἰς ἀπόκεντρον δρόμον, ἰδιότροπος τούρκισσα ἀποκινδυνεύει ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ νὰ ῥίψῃ διαβαίνουσα ἐν ἄνθῳ, ἢ νὰ τὸ ἀφήσῃ νὰ πέσῃ κατὰ γῆς μὲ τὸν προφανῆ σκοπὸν νὰ τὸ ἐπάρῃ χαμόθεν ὁ κομψὸς γυλιούρης, ὅστις ἔρχεται κατόπιν τῆς. Τοῦτου ἕνεκα ὁ ξένος ὁδοιπόρος, ἐὰν εἶνε κουφόνοος τις, ἐμπορεῖ νὰ τὰ χάσῃ, καὶ ἀληθῶς ὑπάρχουσιν εὐρωπαϊοὶ εὐθήεις, οἵτινες, διατρίψοντες ἕνα μῆνα εἰς Κωνσταντινούπολιν, πιστεύουσι μὲ τὰ σωστά των, ὅτι ἀφήρεσαν τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς ἀπὸ ἑκατοντάδα τινὰ δυστυχῶν μουσουλμανίδων. Αναμφιβόλως εἰς τὰ κινήματα ταῦτα ὑπάρχει ἔκφρασις τῆς ἀφελῆς συμπαθείας· ἀλλὰ κατὰ μείζονα λόγον ὅμως προέρχονται ταῦ-

τα ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς ἀνταρσίας, ἢ ἐμπορεῖ εἰς τὴν ψυχὴν ὅλων τῶν τουρκισσῶν ἢ ἀπέχθεια πρὸς τὴν ὑπόδουλον κατάστασιν, εἰς ἣν εἶνε ὑποβιβλημένοι, καὶ ἐξ ἧς ἀνακουφίζουσιν ἐαυτὰς ὅταν καὶ ὅπως δύνανται διὰ μικρῶν πανουργιῶν, ἔστω κρυφίως καὶ εἰς τὸ πείσμα μόνον τῶν κυρίων των. Πράττουσι τὰ τοιαῦτα μᾶλλον ἐκ παιδαριωδίας παρὰ ἐξ ἐρωτοτροπίας. Εἶνε δὲ καὶ ἡ ἐρωτοτροπία των ὅλως ἰδίῳ εἶδους, καὶ ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς τὰς πρώτας ἀποπειράς τῶν κορασίων, ὅταν ἀρχίσουν νὰ παρατηροῦν, ὅτι παρατηροῦνται. Γελῶσι μέγαν γέλωτα, ἀνατενίζουσι μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτόν, ὡς ἐκπεπληγμένοι, προσποιοῦνται ὅτι τὰς πονεῖ ἢ κερκλή ἢ ἡ κνήμη, πεισματῶνον μὲ τὸν φερετζὸν, ὅστις τὰς παρενοχλεῖ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀκίσματα ἀρμόδια εἰς μαθητριάς, ὧν σκοπὸς φαίνεται ὅτι εἶνε μᾶλλον ὁ γέλως παρὰ ἡ ἐκμαύλισις. Οὐδέποτε λαμβάνουσι θέσεις, ὁποῖας αἱ ἐν ταῖς αἰθούσαις καὶ αἱ ἐν ταῖς φωτογραφίαις. Ἡ ὀλίγη δὲ τέχνη, ὅταν δεικνύουσιν, εἶνε τέχνη στοιχειώδης. Βλέπεις τις ὅτι δὲν ἔχουν ν' ἀποβάλουν πολλοὺς πέπλους, ὅπως θὰ ἔλεγον ὁ Θωμασῆος, ὅτι δὲν εἶνε συνηθισμένοι εἰς μακροχρόνια ἐρωτεύματα, καὶ εἰς τὰς ἀφρόνους ἐργολαβίας, ὅπως αἱ ἱερογλυφικαὶ γυναικες τοῦ Γιούστη· καὶ ὅτι, ἐν αἰσθάνωνται συμπάθειαν τινὰ, ἀντὶ νὰ στέκουν ἀκίνητοι καὶ ἀφωνοὶ στενάζουσι καὶ περιστρέφουσι τοὺς ὀφθαλμούς, θὰ ἔλεγον ἀπ' εὐθείας, ἐὰν ἠδύναντο νὰ ἐκφράσωσι τὸ αἰσθητὸν των:—Χριστιανέ, μοὶ ἀρέσκεις.—Ἐπειδὴ δὲ δὲν δύνανται νὰ τὸ εἰπῶσι διὰ τῆς φωνῆς, τοῦ τὸ λέγουσιν εὐκρινῶς, δεικνύουσαι δύο σειρὰς μαργαριτῶν λαμπρῶν, ἢ καὶ γελοῦσαι κατὰ πρόσωπον. Εἶνε ὠραῖαι Ταταρίδες ἐξ ηνυγενισμένοι.

Καὶ εἶνε ἐλεύθεραι· ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶνε ψηλαφητὴ καὶ εἰς τὸν μόλις φθάσαντα εἰς Κωνσταντινούπολιν. Εἶνε ὑπερβολὴ τὸ ῥηθῆν ὑπὸ τῆς Αζίδου Μονταγκιου ὅτι εἶνε πλέον ἐλεύθεραι παρὰ τὰς εὐρωπαϊκὰς· ἀλλ' ὅστις διέτριψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, δὲν δύναται ν' ἀκούσῃ νὰ γίνεταί λόγος περὶ τῆς δουλείας τῶν χωρῆς νὰ γελάσῃ. Αἱ κυρία, ὅταν θέλωσι νὰ ἐξέλθωσι, διατάσσουσι τοὺς εὐνοῦχους νὰ ἐτοιμάσουν τὴν ἄμαξαν, ἐξέρχονται χωρῆς νὰ ζητήσουν τὴν ἄδειαν ἀπὸ κανένα, καὶ ἐπιστρέφουσι οἴκαδε ὁπότεν θέλουσι, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐπιστρέψωσι πρὶν τῆς νυκτός. Ἄλλοτε δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξέλθωσι χωρῆς νὰ συνοδεύωνται ὑπὸ εὐνοῦχου, ὑπὸ δούλης, ἢ ὑπὸ φίλης· ὀφείλουσι τὸνλάχιστον νὰ ἔχωσι μετ' ἐαυτῶν ἕνα υἱὸν των, ὅστις νὰ χρησιμεύῃ ὡς τίτλος πρὸς σεβασμὸν διὰ τὸν κόσμον. Ἐὰν δ' ἐφαίνετό τις μόνη εἰς μέρας τι ἀπόκεντρον, ἦτο εὐκολώτατον φρουρὸς τῆς πόλεως ἢ γέρον τις αὐστηρῶν ἠθῶν τουρκοῦς νὰ τὴν σταματήσῃ καὶ νὰ τῆς εἴπῃ τὰ ἑξῆς:—Ποῦ ὑπάγεις; Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι; Διὰ τί δὲν ἔχεις κα-

νένα μαζί σου; Αυτό εἶνε τὸ σέβας, ὅπου ἔχεις πρὸς τὸν ἐφένδην σου; Γύρισε εἰς τὴν οἰκίαν! — Ἀλλὰ τὴν σήμερον ἐξέρχονται μόνκι καθ' ἑκατοντάδας, καὶ φαίνονται κατὰ πᾶσαν ὄραν τῆς ἡμέρας εἰς τε τὰ μουσουλμανικὰ προάστεια καὶ κατὰ τὴν φραγκικὴν πόλιν. Ἀπέρχονται εἰς ἐπισκέψεις ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρον τῆς Σταμπούλ, ἀπέρχονται νὰ διέλθωσιν ἡμίσειαν ἡμέραν ἐντὸς τῶν λουτρῶν, ἐξέρχονται εἰς περίπαιτον διὰ θαλάσσης τὴν μὲν πέμπτην εἰς τὰ Γλυκὰ Νερά τῆς Εὐρώπης, τὴν δὲ Κυριακὴν εἰς τὰ τῆς Ἀσίας, τὴν παρασκευὴν εἰς τὸ Νεκροταφεῖον τῆς Χρυσοπόλεως, τὰς δ' ἄλλας ἡμέρας εἰς τὰς νήσους τῶν Πριγκίπων, εἰς Θεραπειὰ, εἰς Βουγιούκ δερέν, εἰς Καλενδέρ, ἢ ἀπέρχονται νὰ προαρτισθῶσι μετὰ τῶν δουλίδων αὐτῶν καθ' ὁμίλους ὀκταμελεῖς ἢ δεκαμελεῖς ἀπέρχονται νὰ προσευχηθῶσιν ἐπὶ τῶν τάφων τῶν Παδισάχιδων καὶ τῶν Σουλτανῶν, νὰ ἴδωσι τὰ μοναστήρια τῶν δερβισιδῶν, νὰ ἐπισκεφθῶσι τὰς δημοσίας ἐκθέσεις τῶν γαμηλιῶν δώρων καὶ προικῶν· δὲν ὑπάρχει δὲ οὐδὲ σικὰ ἀνθρώπου, ὅστις, ὅχι νὰ τὰς συνοδεύῃ ἢ νὰ τὰς παρακολουθῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ τολημῇ μόνον νὰ κάμῃ εἰς αὐτὰς τὴν ἐλαχίστην παρατήρησιν. Τούρκος κρατῶν ἐκ τοῦ βραχίονος τούρκισσαν καὶ βαδίζων οὕτω δημοσίᾳ καθ' ὁδὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἢ καὶ βαδίζων μόνον παραπλεύρως μετ' αὐτὴν, ἢ καὶ σταματῶν μόνον διὰ ν' ἀπευθίῃ τὸν λόγον πρὸς γυναῖκα φέρουσαν καλύπτραν, καὶ ἂν ἀκόμη ἔφερον γεγραμμένον ἐπὶ τοῦ μετώπου ἀμφοτέρω: ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος καὶ ἡ γυνὴ αὕτη εἶνε σύζυγοι, θὰ ἐφαίνετο εἰς ὅλον τὸν κόσμον ὡς τὸ παραδοξότατον ὄντων τῶν παραδόξων, ἢ μάλλον εἰπεῖν θὰ ἐφαίνετο ὡς ἀναισχυντία ἀνήκουστος, ὅπως ἐὰν εἰς τοὺς δημοσίους δρόμους τῶν ἡμετέρων πόλεων ἀνὴρ καὶ γυνὴ ἐξέφραζον μεγαλοφώνως πρὸς ἀλλήλους τὸν ἐρωτὰ των. Κατὰ τοῦτο αἱ τούρκισσαι εἶνε πολὺ ἐλευθερώτεραι τῶν εὐρωπαϊδῶν, καὶ εἶνε δύσκολον νὰ εἴπῃ τις πόσον ἀπολαύουν τὴν ἐλευθερίαν ταύτην, μετὰ ποῖαν παράφροναν ἐπιθυμίαν τρέχουν πρὸς τὸν θόρυβον, πρὸς τὴν τύρβην, πρὸς τὸ φῶς, πρὸς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, αὐταὶ, αἵτινες ἐν τῇ οἰκίᾳ δὲν βλέπουσι παρά ἕνα μόνον ἄνδρα, καὶ ἔχουσι παράθυρα καὶ κήπους μοναστηριακοῦς. Εξέρχονται καὶ διατρέχουσι τὴν πόλιν μετ' ὅσας χαρὰς θὰ ἔπραττον τοῦτο δεσκαδικὸν πρᾶγμα νὰ παρακολουθήσῃ τις τὴν προστυχοῦσαν τούρκισσαν μακρόθεν, διὰ νὰ ἴδῃ πῶς γνωρίζουν νὰ κατατέμνωσι καὶ νὰ καθιστῶσι λεπτοτέρας καὶ τελειότερας τὰς ἀπολαύσεις τῆς ἀληθείας. Εἰσέρχονται εἰς τὸ πλησιέστερον τζαμίον διὰ νὰ προσευχηθῶσι, καὶ στέκουν ἡμίσειαν ὥραν διὰ νὰ φλυαρήσωσι μετ' ἕνα φίλην των ὑπὸ τὰς ἀψίδας τοῦ προαλλίου ἀκολούθως ὑπάγουσαν νὰ φίλων ἐν βλέμμα εἰς δέκα ἐργαστήρια, καὶ νὰ φέρωσιν ἄνω κάτω ἐν δύο, διὰ νὰ ὄψω ἴσους ἐπὶ

τέλους ἐν τίποτα· ἔπειτα ἐμβαίνουν εἰς τὸν τροχιόδρομον, καταβαίνουν εἰς τὰ ἰχθυοπωλεῖα, διαβαίνουν τὴν γέφυραν, σταματοῦν διὰ νὰ κοιτάξουν ὄλας τὰς πλεξίδας καὶ ὄλας τὰς φενάκας τῶν κουρέων τοῦ Σταυροδρομίου, ἐμβαίνουν εἰς ἕν νεκροταφεῖον καὶ τρώγουσιν ἐν γλύκισμα ἐπάνω τάφου τινός, ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν πόλιν, καταβαίνουν ἐκ νέου εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον, ἀλλάσσουσι ἑκατοντάκις δρόμον, καὶ βλέπεται μετ' ὅσον τοῦ ὄρηθλου ὄλα τὰ πράγματα, — ὑελοφρακτα δείγματα. ἔντυπα, ἀγγελίαι, κυρίας διαβαίνουσας, ἀμάξια, ἐπιγραφὰς, πύλας θεάτρων, ἀγοράζουσι μίαν ἀνοθέσμη, πίνουσι μίαν λεμονάδαν ἀπὸ ἕνα ὑδροφόρον, δίδουσι ἐλεημοσύνην εἰς ἕνα πτωχόν, διαβαίνουν ἐκ νέου τὸν Κεράτιον κόλπον ἐπὶ καίκιον, καὶ ἐπαναρχίζουσι εἰς τὴν Σταμπούλ τὰ αὐτὰ μετέπειτα εἰσέρχονται εἰς τὸν τροχιόδρομον ἐκ νέου, καὶ φησασαὶ πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας των εἶνε ἱκαναὶ νὰ στρέψωσι τὰ βήματά των πρὸς τὰ ὀπίσω, διὰ νὰ κάμωσιν ἀκόμη ἕνα γύρον ἐλατὸν βημάτων περίεξ συμπλέγματός τινος οἰκίῶν ἀπαρχλακτικῶς ὅπως τὰ παιδία, ἅτινα ἐξέρχονται μόνον κατὰ πρώτην φοράν, καὶ ἅτινα θέλουσι νὰ χρησιμοποιήσωσι πρὸς πάντα καὶ ἐκ πάντων τὴν μικρὰν ἐκείνην ὥραν τῆς ἐλευθερίας, ἢ ἐλαθον. Ἐὰν δὲ ἀτυχῆς τις εὐσκαρὸς ἐφένδης, θέλων ν' ἀνακαλύψῃ μὴ ἢ σύζυγος ἔχῃ ἰδίον τινα σκοπόν, ἢ θέλων ἐξέλθῃ καὶ παρακολουθήσῃ αὐτὴν μακρόθεν, ἢ ἀπέμεινεν εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου χωρὶς κνήμας.

Διὰ νὰ ἴδῃς τὸ ὄρατον μουσουλμανικὸν φύλον, πρέπει ν' ἀπέλθῃς ἡμέραν τινα μεγάλης ἐφορτῆς εἰς τὰ Γλυκὰ Νερά τῆς Εὐρώπης, ἢ εἰς τὰ τῆς Ἀσίας ἐγγὺς εἰς τὸ Ἀναδουλί - Χισσάρ· ἅτινα εἶνε δύο μεγάλοι δημοῖοι κῆποι, σύνδενδροι καὶ κατάσκιον, διαρρέεμενοι ἀπὸ δύο μικρῶν ποταμῶν, ὧν τῆδε κακείσε ὑπάρχουσι καφενεῖα καὶ πηγαί. Ἐκεῖ, ἐπ' εὐρείας πεδιάδος χλοαζούσης, ὑπὸ τὴν σκιάν των κερυδῶν, τῶν τερεβίνθων, τῶν πλατάνων, καὶ τῶν συκομορεῶν, αἵτινες συναποτελοῦσι σειρὰν ἀλληλοδιαδόχων σιακῶν πρασίμων, δι' ὧν δὲν εἰσέρχεται οὐδ' ἀκτίς ἡλίου, βλέπεις χιλιάδας τουρκισσῶν καθημένας καθ' ὁμίλους καὶ κύκλους, περικυκλωμέναις δὲ ἀπὸ δούλας, εὐνούχους καὶ παιδία, αἵτινες γευματίζουσι καὶ παίζουσι ἡμίσειαν ὄλην ἡμέραν, ἐν τῷ μέσῳ ἀπειροπληθοῦς λαοῦ, ὅστις ὑπάγει καὶ ἐργεταί. Μόλις φθάνεις ἐκεῖ, καὶ νομίζεις ὅτι ὄνειρεύεσαι· σοὶ φαίνεται ὅτι βλέπεις ἐκεῖ ἐορτήν τινα τοῦ Ἰσλαμικικοῦ παραδείσου. Ἡ μυρία ἐκείνη τῶν καταλεύκων καλύπτρων καὶ τῶν πορφύρων, κιτριῶν, πρασίμων καὶ τεροχρόμων φρεστζέδων, οἱ ἀπειράριθμοι ὄμιλοι δούλων φερούσων ἐνδυμασίαν ποικιλόχρωμον, ἢ μυρμηκίαν ἐκείνη τῶν κορασιῶν ἐνδεδυμένων ὅπως τὰ ἀγρία, οἱ μεγάλοι τάπητες τῆς Σμύρνης οἱ ἐξηλωμένοι

κατὰ γῆς, τὰ ἐπίχρυστα καὶ ἐπαργύρα ἀγγεῖα τὰ μεταδιδόμενα ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα, οἱ μουσουλμάνοι κωφετζίδες, οἵτινες, φοροῦντες τὰ εορτάσιμά των, τρέχουσι κύκλω φέροντες ὀπώρας καὶ παγωτὰ, οἱ γύφτοι χορεύοντες, οἱ βούλγαροι ποιμένες αὐλοῦντες, οἱ φέροντες χρυσὰ καὶ μεταξωτὰ ἐπιστάγματα ἵπποι, οἵτινες, προσδεδεμένοι εἰς τὰ δένδρα, τύπτουσι μετὰ τοὺς πόδας τὴν γῆν, οἱ πασάδες, οἱ βεΐδες, οἱ νέοι κύριοι, οἱ καλπάζοντες ἔφιπποι παρὰ τὸν ποταμὸν, ἢ κινήσεις τοῦ ἐν ἀπόπτω λαοῦ, ὡς ἐκ τῆς ὀποίας νομίζεις ὅτι βλέπεις λήιον κυμαινόμενον καμελιῶν καὶ ρόδων, τὰ ποικιλόγραπτα καίκια, καὶ τὰ ἐκλαμπρα ὀχήματα, ἅτινα ἀδικόπως προσέρχονται ἐκεῖ, ὅπως ἐκβάλλωσιν εἰς τὸ πέλαγος ἐκεῖνο τῶν χρωμάτων ἄλλα χρώματα, καὶ ὁ συγκεχυμένος ἦχος τῶν ἀσματῶν, τῶν αὐλῶν, τῶν ἀσκαύλων, τῶν τυμπάνων, τῶν φωνῶν τῶν παιδίων, ἐν μέσῳ τοῦ κάλλους ἐκεῖνου τῆς βλαστήσεως καὶ τῆς σιακῆς, ποικίλλονται ἐνικχῶ καὶ ὡς ἐκ μικρῶν τινῶν φαινῶν ἀπόψων εἰς χωρία μακρινὰ, ταῦτα πάντα παριστῶσι θέκημα τόσον εορτάσιμον καὶ χαρμόσυνον, τόσον νεοφανές, ὥστε βλέπων αὐτὸ κατὰ πρώτην φοράν, αἰσθάνεσαι τὴν ὄρμην νὰ χειροκροτήσῃς καὶ νὰ φωνάζῃς: — Εὐγε, ὑπέρευγε! — ὡς ἐὰν παρίστασο εἰς σκηνὴν θεάτρου.

Καὶ ἐκεῖ δ' ἀκόμη, μετ' ὄλην τὴν σύγχυσιν, εἶνε σπανιώτατον πρᾶγμα νὰ φωραθῇ τούρκος καὶ τούρκισσα ἀνταλλάσσοντες βλέμματα ἐρωτικὰ ἢ μειδιάματα ἢ χειρονομήματα συνεννοήσεως. Ἡ ἐνώπιον τοῦ κόσμου καὶ δημοσία ἐρωτοτροπία δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ, ὅπως εἰς τοὺς ἰδιόκτους μας τόπους· οὐδ' ἀπαντᾷ ἐκεῖ τοὺς μελαγχολικοὺς ἐργολάβους, οἵτινες ὑπάγουσιν καὶ ἔρχονται ὑπὸ τὰ παράθυρα, ἢ τοὺς περιαλγεῖς ὀπισθοφύλακας, οἵτινες ὀδοποροῦσι τρεῖς ὥρας εἰς τὰ ἴχνη τῆς ὀρακίας των. Ὁ ἔρωσ ἐκεῖ γίνεται κατ' οἶκον. Ἐὰν δὲ ποτε εἰς ἀπόκεντρον τινα καὶ ἔρημον δρόμον, φωραθῇ καὶ τις νεανίας τούρκος ἀνατενίζων πρὸς τι παράθυρον δικτυωτὸν, ὅπισθεν τοῦ ὀποίου σπινθηροβολεῖ μέλας ὀφθαλμὸς ἢ προσξέχει μικρὰ χεῖρ λευκὴ, δύναται νὰ εἶνέ τις βέβαιος, ὅτι ὁ οὕτω φερόμενος νεανίας εἶνε μνηστῆρ. Μόνον δὲ εἰς τοὺς μνηστῆρας ἐπιτρέπονται τὰ τριγυρίσματα καὶ τὰ συνοδεύματα καὶ ὄλα αἱ ἐπιλοιοποι παιδαριωδία τοῦ ἐπισήμου ἔρωτος, ὡς τὸ νὰ ὀμιλῇ τις μακρόθεν δι' ἄνθους, διὰ ταινίας, ἢ διὰ τοῦ χρώματος ἐνδύματος ἢ ζώνης. Ὡς πρὸς τοῦτο δὲ αἱ τούρκισσαι εἶνε ἐξοχοί. Ἐχουσι χιλιάδας ὄλας ἀντικειμένων, οἶον ἀνθέων, ὀπωρῶν, χόρτων, πτερῶν, λίθων, ὧν ἕκαστον ἔχει καὶ ἴδιον τινα κατὰ συνθήκην ἐννοιαν, ἢ τις εἶνε ἐν ἐπίθετον, ἢ ἐν ῥῆμα, ἢ καὶ πρότασις ὀλόκληρος, ὥστε δύνανται νὰ συνθέσωσιν ὀλόκληρον ἐπιστολὴν ἐκ μιᾶς μικρᾶς ἀνοθέσμη καὶ νὰ εἴπωσι χίλια πράγματα μετ' ἕνα κυστιδίον ἢ μετ' ἕνα βαλάντιον, πλήρες πραγμάτων

παμποικίλων, ἅτινα φαίνονται ὡς κατὰ τύχην ἐκεῖ συννηωμένα, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐννοια ἐκάστου ἀντικειμένου ἐκφράζεται δι' ἐνὸς στίχου συνήθως, ἕκαστος ἐραστῆς δύναται νὰ συνθέσῃ ὀλόκληρον ποίησιν ἐρωτικὴν ἢ ποιημάτιον πολὺμετρον ἐντὸς πέντε λεπτῶν. Ἐν μοσχοκάρφιον, μία ταινία χάρτου, ἐν τεμαχίδιον ἀπίου, ἐν ἄλλο σάπωνος, ὀλίγον χρυσοῦν σύρμα, καὶ ὀλίγη κανέλλα καὶ πεπερί σημαίνουσιν: — Ἀπὸ πολλοῦ σὲ ἀγαπῶ, — καίομαι —, τήκομαι —, ἀποθνήσκω ἐκ τοῦ πρὸς σὲ ἔρωτός μου. — Δός μοι ὀλίγην ἐλπίδα — μὴ με ἀποκρούσης — δός μοι εἰς ἀπάντησιν μίαν λέξιν. Καὶ ἐκτὸς δὲ τοῦ ἔρωτος δύνανται νὰ εἴπωσι χίλια πράγματα· νὰ ἐπιτιμήσωσι, νὰ δώσωσι συμβουλὰς, εἰδήσεις, πληροφορίας· μίξ δὲ τῶν μεγαλιτέρων ἐνασχολήσεων τῶν νεανίδων κατὰ τὸν χρόνον τῶν πρώτων στεναγμῶν εἶνε νὰ γείνωσι κάτοχοι τοῦ συμβολικοῦ τούτου φρασεολογίου, καὶ νὰ συνθέτωσι μακρὰς ἐπιστολάς, ἀπευθυνομένας πρὸς ὀρακίους εἰκοσαεταῖς σουλτάνους, ὅς βλέπουσι καθ' ὕπνον. Τὸ αὐτὸ δὲ κάμνουσι καὶ διὰ τῆς γλώσσης τῶν χειρονομιῶν, ὧν τινες εἶνε πλήρεις χάριτος, ἢ χειρονομία τοῦ ἀνδρός π. χ. δι' ἧς προσποιεῖται ὅτι διασπαράττει τὸ στήθος του δι' ἐγχειρίδιον, καὶ ἥτις σημαίνει: — αἱ μανίαι τοῦ ἔρωτος με κατασπαράττουσιν. Εἰς ταύτην ἀποκρίνεται ἡ γυνὴ, ἀφίνουσα νὰ καταπέσωσιν αἱ χεῖρές της παρὰ τὸ πλευρὸν οὕτως, ὥστε ἀνοίγεται ὀλίγον ἐμπροσθεν ὁ φρετζές, ὅπερ σημαίνει: — Σοὶ ἀνοίγω τὰς ἀγκάλας μου. — Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἴσως εὐρωπαϊός, ὅστις νὰ εἶδε τὰ πράγματα ταῦτα, ἅτινα ἄλλως τὴν σήμερον εἶνε παραδόσεις μάλλον παρὰ ἔθιμα, οὐδὲ διδάσκονται ὑπὸ τῶν τούρκων, οἵτινες θὰ ἠρυθρίων λέγοντες αὐτὰ, ἀλλ' ὑπὸ τινῶν ἀφελῶν χανομισσῶν, αἵτινες τὰ ἐμπιστεύονται εἰς τινα χριστιανὴν φίλην των.

Δι' αὐτοῦ δὲ τούτου τοῦ μέτου μανθάνομεν καὶ τὸν τρόπον τοῦ ἐνδύεσθαι τῶν τουρκισσῶν κατ' οἶκον καὶ ἐντὸς τῶν τεσσάρων τοίχων τοῦ χαρμίου, τὸν τρόπον ἐκείνου τὸν ἰδιότροπον ἅμα καὶ μεγαλοπρεπῆ, περὶ οὗ ὅλος ὁ κόσμος ἔχει ἰδέαν τινα, καὶ ὅστις δίδει εἰς πᾶσαν γυναῖκα τὴν ἀξιοπρέπειαν πριγκίπισσης καὶ τὴν χάριν κορασίδος. Ἡμεῖς δὲν θὰ τὴν ἴδωμεν ποτὲ τὴν ἐνδυμασίαν ταύτην, ἐκτὸς ἐὰν ὁ συρμὸς τὴν μεταφέρῃ εἰς τὰς ἡμετέρας χώρας, διότι, καὶ ἂν πέσῃ μίαν ἡμέραν ὁ φρετζές, αἱ τούρκισσαι θὰ ἐνδύονται εὐρωπαϊκτῆ καὶ ἐνδοθεν τοῦ φρετζέ. Ποῖα βάσκιον διὰ τοῦ ζωγράφου καὶ ποῖα ἀπόλεια δι' ὄλους! Πρέπει νὰ φαντασθῇ τις τούρκισσαν «βραδινὴν καὶ εὐμήκη ὡς κυπάρισσον», καὶ ἔχουσαν «ὄλας τὰς ἀποχρώσεις τοῦ φύλλου τοῦ ρόδου», φέρουσαν ἐπὶ κεφαλῆς σκουφίδιον ἐξ ἐρυθροῦ μεταξοπέτλου ἢ ἐξ ὑπάσματος ἀργυροφύτου, κεκλιμένον ὀλίγον πρὸς τὰ δεξιὰ μετὰ μαύρας πλεξίδας καταπιπταύ-

σας ἐπὶ τῶν ὤμων, μὲ φόρεμα ἐκ δαμασκηνοῦ λευκοῦ χρυσοκεντήτου, ἀνοικτοῦ πρὸς τὰ ἐμπροσθεν οὕτως, ὥστε νὰ διαφαίνεται διὰ τοῦ ἀνοίγματος σαλβάριον μέγα ἐκ μετᾶξής ἐρυθρᾶς, ὕπερ καταπίπτει μυριόπτυχον ἐπὶ δύο σανδαλίων ἀνεστραμμένων πρὸς τὰ ἐμπρὸς κατὰ τὸν σινικὸν τρόπον· μὲ ζώνην ἀτλαζωτὴν πρασίνην περὶ τὴν ὀσφύν· μὲ ἀδάμαντας εἰς τὰ περιδέραια, εἰς τὰς καρφίτσας, εἰς τὰ βραχιόνια, εἰς τὰς πόρπας, εἰς τὰς πλεξίδας, εἰς τὸν θύσανον τοῦ σκουφιδίου, εἰς τὰ σανδάλια, εἰς τὴν τραχηλίαν τοῦ χιτῶνος, εἰς τὴν ζώνην, περίξ τοῦ μετώπου· λάμπουσιν ἀπὸ κορυφῆς μέχρι ποδῶν ὡς Παναγίαν τῶν Ἰσπανικῶν μητροπολιτικῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἀνακεκλιμένην ἐπὶ τὸ παιδικώτερον ἐπάνω εἰς πλατὺ διδάνιον, ἐν τῷ μέσῳ στεφάνης ὠραίων δούλων κερκασσιανῶν, ἀραβιδῶν καὶ περσίδων, περιτυλιγμένην εἰς μεγάλας καταπιπτούσας ἐσθῆτας, ὡς τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα·—ἢ νὰ φαντασθῇ «νεόνυμφον, λευκὴν, ὡς ἡ κορυφή τοῦ Ὀλύμπου», ἐνδεδυμένην στολὴν ἐξ ἀτλαζωτοῦ κυανοχράου, καὶ κεκαλυμμένην ὀλόκληρον διὰ καλύπτρας χρυσοῦρου, καθημένην ἐπάνω εἰς σφᾶν μαργαριτοκόλλητον, πρὸ τῆς ὁποίας ὁ νεόνυμφος, γονυπετῆς ἐπὶ τάπητος τῆς Τεχεράν, κάμνει τὴν τελευταίαν του προσευχὴν, πρὶν ἀποκαλύψῃ τὸν θησαυρὸν του·—ἢ νὰ ἀναπλάσῃ καθ' ἑαυτὸν εὐνοουμένην ἐρωτόληπτον, ἣτις ἀναμένει τὸν κύριόν της εἰς τὸν ἀποκρυφότερον θαλαμίσκον τοῦ χαρμεῖου, μὴ φέρουσιν πλέον ἐνδυμα ἄλλο παρὰ τὴν ζουαβιανὴν καὶ τὰς ἐσῶ ἀναξυρίδας, αἵτινες ἀναδεικνύουσιν ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῇ χάριτι τὸ εὐκαμπτόν της σώμα, καὶ παρέχουσιν εἰς αὐτὴν τὴν ὄψιν ὠραίου μείρακος κούφου καὶ κομψοῦ· καὶ θ' ἀναγκασθῇ ν' ἀνομολογήσῃ ὅτι οἱ «μετεββουμισμένοι» οὗτοι ἀσχημότεροι μὲ τὴν ἄτριχον κεφαλήν καὶ τὸν μαῦρόν των ἐπενδύτην ἔχουν πλειότερα παρ' ὅ, τι ἀξίζουν. Ἄλλ' ὁ οἰκιστὴς ὅμως ἱματισμὸς οὗτος ὑπόκειται εἰς τὰς ἰδιοτροπίας τοῦ συρμού, διότι αἱ κυρίαί, μὴ ἔχουσαι τι ἄλλο νὰ κάμωσι, κατατρέβουσι τὸν καιρὸν των εἰς τὸ ν' ἀναζητοῦν νέας κομμώσεις· σκεπάζονται λοιπὸν μὲ διάφορα κοσμήματα καὶ στολίδια, βάλλουν πτερὰ καὶ ταινίας εἰς τὴν κόμην, κρήδεμνα περὶ τὴν κεφαλὴν, μηλωτὰς περὶ τὸν τράχηλον καὶ τοὺς βραχιόνιας· δαναείζονται ἐν τι πάντοτε ἀπὸ τὰς ἀνατολικᾶς ἐνδυμασίας· ἀναμιγνύουσι τὸν εὐρωπαϊκὸν συρμὸν μὲ τὸν τουρκικόν· βάλλουν φενάκας, βάπτουν μαύρας τὰς τρίχας τῆς κόμης των, ξανθὰς, ἐρυθρὰς, καθισώσιν ἑαυτὰς παραδόξους κατὰ μυρίους τρόπους, καὶ διαμιλλῶνται πρὸς ἀλλήλας, ὅπως αἱ πλέον ἀχαλίνωτοι ἐν τῇ ἐπιδεικτικῇ των φιλοδοξίᾳ γυναῖκες τῶν εὐρωπαϊκῶν πόλεων. Ὅθεν καὶ ἐὰν ἡμέραν τινὰ εἰς τὰ Γλυκὰ Νερὰ ἠδύνατό τις ὡς διὰ μαγικῆς ράβδου ν' ἀναρπάσῃ ὅλους τοὺς φερετζέδες καὶ ὅλας τὰς καλύπτρας, θὰ ἔβλεπε πιθανώτατα τουρκίδας ἐνδεδυμένας ὡς βασιλίσ-

σας ἀσιατικᾶς, ἄλλας πάλιν ὡς βραπτρίας γαλιίδας, ἄλλας ὡς μεγάλας κυρίας φερούσας ἐνδυμασίαν χοροῦ, ἄλλας ὡς πωλητρίδας ἐν μεγάλῃ πομπῇ, ὡς τροφωπώλιδας τοῦ στρατοῦ, ὡς ἐλληνίδας, ὡς ἀτσιγγάνας· θὰ ἔβλεπε μὲ μίαν λέξιν τόσας ποικιλίας ἐνδυμασιῶν καὶ στολῶν, ὅσας βλέπει νὰ διέρχονται φέροντες οἱ ἐκ τοῦ ἄρβενος φύλου τὴν γέφυραν τῆς Σουλτάνα-Βαλιδές.

Τὰ δὲ δωμάτια, ἐν οἷς διαιτῶνται αἱ ὠραῖαι αὗται καὶ πλούσιαι μοхамεθανίδες, ἀντιστοιχοῦσι κατὰ τινὰ λόγον πρὸς τὸν γοητευτικὸν καὶ παρὰδοξον αὐτῶν ἱματισμὸν. Οἱ θάλαμοι, οἱ ὠρισμένοι εἰς τὰς γυναῖκας, κατέχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν ὠραιότεραν θέσιν τῆς οἰκίας, καὶ ἐξ αὐτῶν διανοίγονται ἀπόψεις θαυμάσιαι εἰς τὴν ζηράν ἢ εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ εἰς μέγα μέρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ κάτωθεν μὲν αὐτῶν ὑπάρχει κηπάριον περιπραγμένον μὲ τοίχους ὑψηλοτάτους, σκεπασμένους μὲ κιστὸν καὶ ἰάσμας, ἄνωθεν δὲ ἠλιακὸς, καὶ ἐκ τοῦ μέρους τῆς οἰκίας τοῦ πρὸς τὴν ὁδὸν θαλαμίσκου προέχοντες καὶ ὑελοφρακτοὶ, ὡς οἱ *μιραδόρες* τῶν Ἰσπανικῶν οἰκιῶν. Ὅλοι δὲ οὗτοι οἱ θάλαμοι εἶνε μικρότατοι, καὶ τὸ μὲν δάπεδον αὐτῶν εἶνε σκεπασμένον μὲ ψιθῆους σινικᾶς ἢ μὲ τάπητας, τὰ δὲ φανώματα ζωγραφησμένα μὲ ὀπώρας καὶ ἄνθη, περίξ τῶν τοίχων περιθέουσι πλατέα διδάνια, μὲ κρήνην μικρὰν ἐν τῷ μέσῳ, εἰς δὲ τὰ παράθυρα εἶνε τοποθετημένα ἀγγεῖα ἀνθοφόρα, καὶ ταῦτα πάντα ἐν τῷ μέσῳ φωτὸς ἀμυδροῦ καὶ γλυκυτάτου, φωτὸς ὁποῖον τὸ τοῦ ἄλλου, ὁποῖον—ἐξέσω καὶ ἐγὼ τί νὰ εἶπω;—ὁποῖον τὸ φῶς μονῆς, τόπου ἱεροῦ καὶ κομψοῦ, ὕπερ καὶ σὲ ἀναγκάζει νὰ περιπατῆς ἀκροποδητῆς, νὰ βυλίης σιγανώτατα, νὰ μὴ λέγῃς παρὰ λέξεις πλήρεις ταπεινοφροσύνης καὶ γλυκύτητος, καὶ νὰ μὴ συνδιαλέγῃσαι εἰμὴ μόνον περὶ Θεοῦ καὶ περὶ ἔρωτος. Τὸ φῶς ἐκείνο τὸ ἄτονον, αἱ εὐωδίαί τοῦ κήπου, τὸ κελάρυσμα τῶν ὑδάτων, αἱ δούλαι αἱ διερχόμεναι ὡς σκιᾶ, ἢ βαθυτάτη σιγῇ, ἢ ἐπικρατοῦσα καθ' ὅλην τὴν οἰκίαν, τὰ βουνὰ τῆς Ἀσίας, ὧν τὸ κυανοῦν χρῶμα διαφαίνεται διὰ τῶν ὀπῶν τῶν δικτυωτῶν καὶ διὰ τῶν κλάδων τοῦ αἰγοκλήματος, οἵτινες συναποτελοῦσι σκῆνωμα ὅλον πρὸ τῶν παραθύρων, διεγείρουσιν εἰς τὰς εὐρωπαϊκᾶς, ὅσαι εἰσέρχονται κατὰ πρῶτον ἐντὸς τῶν τοιχῶν ἐκείνων, ἄφατόν τι αἰσθημα ἠδύτητος καὶ μελαγχολίας. Τὰ τοιχώματα δὲ τῶν χαρμεῖων τούτων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φέρουσι κόσμον ἀπλούστατον καὶ σχεδὸν αὐστηρόν· ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα μεγαλοπρεπέστατα, σκεπασμένα μὲ ἀτλαζωτὸν λευκὸν μὲ ἀραβουργῆ διάχρυσον, μὲ φανώματα κέδρινα, μὲ δικτυωτὰ ἐπίχρυσον, καὶ μὲ ἐπιπλα πολύτιμα. Ἐκ τῶν ἐπιπλῶν δὲ τούτων συνεκάζει τις καὶ τὸν βίον. Δὲν βλέπει ἄλλο παρὰ καθέδρας, σφάδες μεγάλους καὶ μικροὺς, τάπητας μικροὺς, σκαμνία, ἐδωλίδια, προσκεφάλαια παντὸς σχήματος, καὶ στρώ-

ματα σκεπασμένα μὲ σάλια καὶ μὲ χρυσοῦφραντα μεταξωτὰ· συσκευὴ ἐπιπλῶν ὅλη ἀπαλότης καὶ ἀθρότης, ἣτις σοὶ λέγει διὰ μυρίων τρόπων:—Κάθισε, ἐξαπλώσου, ἀγάπα, ἀποκοιμήσου, ὄνειρεύου.—Τῆδε καθεῖσε εὐρίσκονται καὶ κάτοπτρα, ἐγχειρίδια, καὶ ῥιπίδια μακρὰ ἐκ πτερῶν στρουθοκαμήλου· ἐκ δὲ τῶν τοίχων κρέμονται τιμωποῦκια κατάγλυφα· εἰς τὰ παράθυρα ὑπάρχουν κλωβία μὲ πτηνά, μυροθῆκαι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θαλάμου, ὠρολόγια μὲ μουσικὴν ἐπὶ τραπεζαρίων, πραγμάτια καὶ παίγνια παντοειδῆ, ἄτινα μαρτυροῦσι περὶ τῶν παιδαριωδῶν ἰδιοτροπιῶν γυναικῆς ἀεργου καὶ πληττούσης. Ἡ δὲ πολυτέλεια δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὰ φαινόμενα σκεῦη. Ὑπάρχουν οἰκίαι, ὧν τὰ μὲν σκεῦη τῆς τραπέζης εἶνε ὅλα ἐξ ἀργύρου ἐπιχρυσου, τὰ δὲ ἀγγεῖα τῶν εὐωδῶν ὑδάτων διάχρυσον, τὰ χειρόμακτρα ἀτλαζωτὰ χρυσοπάρυφα, ἀδάμαντοκόλλητα δὲ καὶ διάλιθα τὰ μαχαιροπέρινα, οἱ κυαθίσκοι τοῦ καφέ, οἱ ἀμφορεῖς, αἱ πίπαι, τὰ παραπετάσματα, τὰ ῥιπίδια· καθὼς ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι οἰκίαι, καὶ αὗται εἶνε αἱ πολυλαχιστότεροι, ἐμνοεῖται, ὧν ἡ δικασιμὴ μὲν ἀμετάβλητος σχεδὸν καὶ ὁποῖα ἦτο ἐκκαλαί ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ταταρικῇ σκηνῇ ἢ καλύβῃ, καὶ ὧν ὅλα τὰ σκεῦη καὶ ἐπιπλα φορτίωνονται ἀξιόλογα ἐπὶ τῆς βάρχειος ἐνὸς ἡμίονου καὶ ἐν αἷς τὰ πάντα εὐρίσκονται πανέτοιμα πρὸς νέαν ὁδοιπορίαν διὰ τῆς Ἀσίας· οἰκίαι παρθενοκῶς μοхамεθανικαὶ καὶ αὐστηραὶ, ἐν αἷς, ὅταν σημάνη ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως, δὲν θὰ ἀκουσθῇ εἰμὴ ἡ γαλήνιος φωνὴ τοῦ οἰκοδεσπότου:—*Ὁλοσοῦν!*—*Εἶεν!*—

Ἡ τουρκικὴ οἰκία διαίρειται, καθὼς γνωρίζει ὅλος ὁ κόσμος, εἰς *γαρῆμ* (γυναικωνίτην) καὶ *σελαμλικ* (ἀνδρωνίτην). Εἰς τὸ σελαμλικίον ὁ ἀνὴρ ἐργάζεται, τρώγει, δέχεται τοὺς φίλους, κοιμάται μετὰ τὸ γεῦμα, καθὼς καὶ τὴν νύκτα, ὁσάκις ὁ ἔρος δὲν τὸν γαργαλίζει. Ἐκεῖ δὲ οὐδέποτε εἰσχωρεῖ ἡ γυνὴ. Ὅπως ὁ ἀνὴρ εἶνε οἰκοδεσπότης εἰς τὸ σελαμλικίον, οὕτω καὶ ἡ γυνὴ εἶνε οἰκοδέσποινα ἐντὸς τοῦ χαρμεῖου. Αὕτη ἔχει τὴν διοίκησιν καὶ διακυβέρνησιν, αὕτη κάμνει ὅ, τι θέλει ἐντὸς τοῦ χαρμεῖου, καὶ ἐν μόνον τῆς εἶνε ἀπηγορευμένον νὰ δεχθῇ εἰς αὐτὸ ἄνδρα. Ὅσάκις μάλιστα δὲν εὐχαριστεῖται νὰ δεχθῇ τὸν ἄνδρα της, δύναται καὶ νὰ τοῦ μνησθῇ εὐπρεπῶς νὰ ἔλθῃ μίαν ἄλλην φορὰν. Μία μικρὰ θύρα διαχωρίζει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ σελαμλικίον ἀπὸ τοῦ χαρμεῖου· καὶ ὅμως τὰ δύο ταῦτα χωρίσματα μίας καὶ τῆς αὐτῆς οἰκίας εἶνε ὡς δύο λίαν ἀπ' ἀλλήλων ἀφαστώσαι οἰκίαι. Οἱ ἄνδρες ὑπάγουσιν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ἐφέντη, καὶ αἱ γυναῖκες ἔρχονται εἰς ἐντάμωσιν τῆς *γαροῦμ*, χωρὶς νὰ συναντήσωσι, χωρὶς νὰ ἴδωσιν ἀλλήλους, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ καὶ εἶνε πρόσωπα ὅπως ἄγνωστα πρὸς ἀλλήλα. Οἱ ὑπηρεταὶ εἶνε χωριστοὶ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ χωριστὰ

εἶνε καὶ τὰ μαγειρεῖα. Ἐκάτερος διασκεδάζει καὶ σπαταλᾷ δι' ἴδιον λογαριασμόν. Σπανιώτατα ὁ ἀνὴρ συναριστᾷ μετὰ τῆς συζύγου, καὶ μάλιστα ὅταν δὲν ἔχη μίαν μόνην. Οὐδὲν δὲ ὑπάρχει κοινὸν μεταξὺ αὐτῶν ἐκτὸς τοῦ διδανίου, ἐφ' οὗ συνέρχονται πρὸς ἀλλήλους. Ὁ ἀνὴρ οὐδέποτε εἰσέρχεται εἰς τὸ χαρμεῖον ὡς σύζυγος, εἴτε ὡς σύντροφος ἢ ὡς ἀνατροφεὺς τῶν τέκνων του· εἰσέρχεται μόνον ὡς ἐραστής. Εἰσερχόμενος δὲ ἐγκαταλείπει πρὸ τοῦ κατωφλίου, ἐὰν δύναται, ὅλους τοὺς συλλογισμοὺς, ὅσοι θὰ ἐτάραττον τὴν ἠδονὴν, ἣν ἔρχεται νὰ ζητήσῃ ἐκεῖ, ὅλα τὰ καθ' ἑαυτὸν, ὅσα εἶνε ἄσχετα πρὸς τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὴν ἐπιθυμίαν. Ὑπάγει ἐκεῖ διὰ νὰ λησμονήσῃ τὰς φροντίδας καὶ θλίψεις τῆς ἡμέρας, ἢ μᾶλλον διὰ ν' ἀπαμβλύνη ἣν ἔχει αὐτῶν αἰσθησιν, ὅχι δὲ διὰ νὰ ζητήσῃ φῶς ἀπὸ τοῦν γαλήνιον καὶ παρηγορίαν ἀπὸ καρδίας εὐγενῆ. Οὐδ' ἡ γυνὴ δὲ θὰ ἦτο ἀρμοδίᾳ πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο. Δὲν φροντίζει νὰ παρασταθῇ πρὸ αὐτῆς περιουγαζόμενος ὑπὸ τῆς οἰαδῆποτε δόξης αὐτοῦ, τῆς προερχομένης εἴτε ἐκ τῆς εὐφυίας του, εἴτε ἐκ τῶν γνώσεων, εἴτε ἐκ τῆς δυνάμεώς του, καὶ ἣτις ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἐρασιμώτερον. Πρὸς τί; Αὐτὸς εἶνε ὁ θεὸς τοῦ τεμένου, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν λατρεία εἶνε ὀφειλὴ· ὅθεν καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ περιάψῃ εἰς ἑαυτὸν ἀξίαν τινὰ καὶ σημασίαν· ἡ προτίμησις, ἣν ἀποδίδει εἰς τὴν γυναῖκα, πρὸς ἣν ἦλθεν, ἀρκεῖ εἰς τὸ νὰ ἀποδώσῃ αὕτη πρὸς αὐτὸν μετ' αἰσθημάτων εὐγνωμοσύνης, παρεμφορῶς πρὸς ἔρωτα, ὧν ἦλθεν ἐπιποθῶν ἐναγκαλισμὸν. «Γυνὴ» δι' αὐτὸν σημαίνει «ἠδονή», ἡ δὲ λέξις αὕτη ἄγει τὴν διάνοιαν αὐτοῦ κατ' εὐθείαν καὶ ἁμέσως πρὸς ταύτην τὴν ἐννοιαν· σχεδὸν δὲ καὶ ἐκφράζει αὐτήν. Διὰ τοῦτο καὶ νομίζει ἀναίτηδες νὰ προσφέρῃ τὴν λέξιν ταύτην, οὐδὲ τὴν προσφέρει ποτέ. Ὅσάκις δὲ θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι ἀπέκτησε κόρην, δὲν λέγει: *Μοῦ ἐγεννήθη κοράσιον*, ἀλλὰ: *μοῦ ἐγεννήθη μία μὲ καλύπτραν, μία ἄγνωστος, μία ξένη.*—Ὅθεν καὶ οὐδέμια οἰκειότης εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ μεταξὺ αὐτῶν, διότι αἰεποτε ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν ὁ πέπλος τῶν αἰσθησεων, ὅστις ἀποκρύπτει τοὺς ἀπειρακθίμους ἐκείνους καὶ ἀποκρύφους μυχοὺς τῆς ψυχῆς, οἵτινες δὲν διορῶνται εἰμὴ διὰ τῆς διαυγείας μακρᾶς καὶ γαληνίου οἰκειότητος. Ἐπειτα ἡ γυνὴ, προπαρεσκευασμένη πάντοτε πρὸς τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην, ἐνδεδυμένη καὶ τοποθετημένη ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ τῆς στιγμῆς ταύτης καὶ μόνης, προσέχουσα πάντοτε πῶς νὰ καταβάλλῃ μίαν ἀντίζήλον, ἢ νὰ διατηρήσῃ ὑπεροχὴν, ἣτις αἰεποτε κινδυνεύει, ὀφείλει νὰ εἶνε πάντοτε ὀλίγον ἐταίρα, νὰ βιάζῃ ἑαυτήν, διότι τὰ πάντα μειδιῶσι περὶ τὸν κύριόν της, καὶ, ὅταν ἡ καρδία της ἔχει θλίψιν, νὰ δεικνύῃ πρὸς αὐτὸν τὸ φαίδρον προσωπεῖον γυναικῆς εὐτυχοῦς καὶ εὐδαίμονος, διὰ νὰ μὴ ὑπονοήσῃ τι ἐκείνους καὶ χλιανθῇ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ σύζυγος σπανίως

γνωρίζει αὐτὴν ὡς γυναῖκα, καθὼς οὔτε τὴν ἐ-
γνωρίσεν οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ τὴν γνωρίσῃ ὡς
κόρην, ὡς ἀδελφὴν, ὡς φίλιν, ὅπως δὲν τὴν γνω-
ρίζει οὐδ' ὡς μητέρα. Ὅθεν καὶ αὐτὴ ἀφίνει νὰ
στερεῶσαι κατὰ μικρὸν ἐν ἑαυτῇ αἱ γενναῖαι ἰ-
διότητες, ἃς δὲν δύναται ν' ἀποκαλύψῃ, καὶ ἃς
οὐδεὶς ζητεῖ παρ' αὐτῆς· συνηθίζει νὰ μὴ μεριμνᾷ
εἰμὴ περὶ τοῦ ὅ,τι ζητεῖ τις παρ' αὐτῆς, καὶ κα-
ταπνίγει πολλάκις μετ' ἀποφάσεως τὴν φωνὴν
τῆς καρδίας καὶ τῆς διανοίας τῆς, διὰ νὰ εὕρῃ
ἐν τῇ ὑπνότητι βίου ζωικοῦ, ἂν ὄχι τὴν εὐτυ-
χίαν, τοῦλάχιστον τὴν εἰρήνην. Καὶ ἔχει μὲν τὴν
παρηγορίαν τὴν ἐκ τῶν τέκνων, καὶ ὁ σύζυγος τὰ
ἐναγκαλιζέται καὶ τὰ ἀσπάζεται ἐνώπιόν τῆς·
ἀλλὰ τὴν παρηγορίαν ταύτην πικραίνει ἡ ἰδέα,
ὅτι πρὸ μιᾶς ὥρας ἕως ἡσπάζθη ὁμοίως τὰ τέ-
κνα ἄλλης τινός, ὅτι μετὰ μίαν ὥραν θ' ἀσπα-
σθῇ τὰ τέκνα τρίτης, καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν τὰ
τέκνα τετάρτης. Ὁ ἔρως τοῦ ἔραστοῦ, ἡ ἀγάπη
τοῦ πατρὸς, ἡ φιλία, ἡ ἐμπιστοσύνη, τὰ πάντα
διαϊροῦνται καὶ υποδικαιοῦνται, τὰ πάντα ἔχουσι
τὰς ὀρισημένας τῶν ὥρας, τὰ βλέμματά των, τὰ
μέτρα των, τὰς ἐπιμοταξίας των· ὅθεν καὶ τὰ
πάντα εἶνε ψυχρὰ καὶ ἀνεπαρκῆ. Ἐπειτα ὑπάρ-
χει τι τὸ περιφρονητικὸν καὶ τὸ θανασιμῶς ὑβρι-
στικὸν ἐν τῇ συζυγικῇ ἐκείνῃ ἀγάπῃ, καθ' ἣν ὁ
σύζυγος διατρεῖ εἰς τὸ πλευρὸν τῆς συζύγου του
ἐνοῦχον. Εἶνε κατ' οὐσίαν τὸ αὐτὸ ὡς νὰ λέγῃ
πρὸς αὐτὴν: — Σὲ ἀγαπῶ, «εἶσαι ἡ χαρὰ καὶ ἡ
δόξα μου», εἶσαι «ὁ μαργαρίτης τῆς οἰκίας μου»,
ἀλλ' εἰμαι βέβαιος, ὅτι, ἐὰν τὸ τέρας τοῦτο, ὅ-
περ σ' ἐπιτρεῖ, ἦτο ἀνὴρ, θὰ συνεφείρεσο μετ'
αὐτοῦ.

Ποικίλλουσι δὲ μεγάλως οἱ ὄροι τοῦ συζυγικοῦ
βίου καὶ ὡς πρὸς τὰ χρηματικὰ μέσα τοῦ ἀνδρός,
καὶ ἂν ἀκόμη δὲν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ ὅτι, ὅστις
δὲν ἔχει τὰ μέσα νὰ διατηρῇ πλειότερας γυναί-
κας, ἀναγκάζεται νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν μίαν. Ὁ
πλούσιος κύριος ζῆ χωριστὰ ἀπὸ τῆς συζύγου του
καὶ ὡς πρὸς τὴν οἰκίαν καὶ ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα,
διότι δύναται νὰ ἔχῃ χωριστὸν διαμέρισμα οἰ-
κίας ἢ καὶ ὀλόκληρον οἰκίαν δι' αὐτὴν μόνην, καὶ
διότι θέλων νὰ δέχεται φίλους, πελάτας, κόλα-
κας, χωρὶς νὰ φαίνεται νὰ ἔχῃ οἰκίαν χωρι-
στήν. Ὁ μεσαίως τάξιος τοῦρκος, διὰ λόγους οἰ-
κονομίας, διάγει ἐγγύτερον τῆς γυναικὸς του,
τὴν βλέπει συχνότερα καὶ εἶνε οἰκειότερος πρὸς
αὐτήν. Ὁ δὲ πτωχὸς τοῦρκος ἐπὶ τέλους, ἠναγ-
κασμένος νὰ ζῆ ἐντὸς ὡς ἐλάχιστου χώρου καὶ
νὰ δαπανᾷ ὡς ἐλάχιστα, τρώγει, κοιμᾶται, καὶ
συνδιάγει καθ' ὅλας τὰς ὥρας, ὅσας σχολάζει,
μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων του. Ὅθεν
καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πτωχοῦ δὲν ὑπάρχει πραγμα-
τικὴ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ βίου χριστιανικῆς οἰ-
κογενεῖας καὶ τουρκικῆς. Ἡ γυνή, ἥτις δὲν δύ-

ναται νὰ ἔχῃ δούλην, ἐργάζεται, καὶ ἡ ἐργασία
ἀνυψοῖ τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὸ κύρος τῆς. Συμ-
βαίνει δὲ ὄχι σπανίως νὰ ἔλθῃ ἡ γυνὴ αὐτὴ εἰς
τὸ καφενεῖον ἢ τὸ καπηλεῖον, ὅπου διάγει ἀργὸς
ὁ σύζυγός τῆς, καὶ ἐξαγαγοῦσα αὐτὸν ἐκεῖθεν, νὰ
τὸν φέρῃ εἰς τὴν οἰκίαν τύπουσα μὲ τὴν ἐμβά-
δα τῆς. Ἄνῆρ καὶ γυνὴ φέρονται πρὸς ἀλλήλους
ὡς ἴσοι, διέρχονται τὴν ἐσπέραν πρὸ τῆς θύρας
τῆς οἰκίας ἐγγὺς ἀλλήλων, εἰς δὲ τὰς ἀποκέν-
τρους ὀλίγον συνοικίας καὶ ἀπέρχονται εἰς τὴν ἀ-
γορὰν ἀμφότεροι διὰ νὰ ὀφωσίωσι τὰ χρεῖά τῆς
οἰκίας· πολλάκις δὲ φαίνονται ἐντὸς ἐρημικοῦ τι-
νος νεκροταφείου καθήμενοι ἀμφότεροι παρὰ τὴν
στήλην συγγενοῦς τινος νεκροῦ καὶ ἀριστῶντες ἐν
μέσῳ τῶν τέκνων των, ὡς τις οἰκογένεια ἐρ-
γατικῇ τῶν ἡμετέρων χωρῶν. Εἶνε δὲ τὸ θέαμα
τόσῳ μᾶλλον συγκινητικόν, καθ' ὅσον εἶνε καὶ
σπάνιον. Βλέπων τις αὐτὸ δὲν δύναται νὰ μὴ αἰ-
σθανθῇ ὅτι ὑπάρχει τι τὸ ἀναγκαῖον, τὸ ἀπολύ-
τως καὶ αἰωνίως ὠραῖον εἰς τὸν δεσμὸν ἐκείνων
τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, εἰς τὸ διὰ τῆς ἀ-
γάπης ἐνίκον ἐκεῖνο σύμπλεγμα· ὅτι εἰς περὶ
πλέον φθόγγος ἢ φθίρει ἢ καταστρέφει τὴν ἁρ-
μονίαν ἐκείνην· ὅτι, ὅ,τι καὶ ἂν εἶπῃ, ὅ,τι καὶ ἂν
κάμῃ τις, ἡ πρώτη δύναμις, τὸ ἀναγκαῖον στοι-
χεῖον, ὁ λίθος ὁ ἀκρογωνιαίος κοινωνίας κανο-
νικῆς καὶ δικαίας ὑπάρχει ἐν τῷ ἐνίκῳ τούτῳ
συνδέσμῳ—ὅτι πᾶς ἄλλος συνδυασμὸς αἰσθημα-
τος καὶ συμφερόντων εἶνε παρὰ φύσιν,—ὅτι ἐ-
κείνη μόνον εἶνε ἡ ἀληθὴς οἰκογένεια, πᾶσα δ'
ἄλλη ἐκτὸς αὐτῆς ἀγέλη,—ὅτι ἐκείνη μόνον εἶνε
οἰκία,— πᾶσα δὲ ἄλλη ἐκτὸς αὐτῆς χαμαιτυ-
πεῖον.

Ἐπὶ τῆς οἰκίας τοῦ πτωχοῦ δὲν ὑπάρχει πραγμα-
τικὴ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ βίου χριστιανικῆς οἰ-
κογενεῖας καὶ τουρκικῆς. Ἡ γυνή, ἥτις δὲν δύ-
ναται νὰ ἔχῃ δούλην, ἐργάζεται, καὶ ἡ ἐργασία
ἀνυψοῖ τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὸ κύρος τῆς. Συμ-
βαίνει δὲ ὄχι σπανίως νὰ ἔλθῃ ἡ γυνὴ αὐτὴ εἰς
τὸ καφενεῖον ἢ τὸ καπηλεῖον, ὅπου διάγει ἀργὸς
ὁ σύζυγός τῆς, καὶ ἐξαγαγοῦσα αὐτὸν ἐκεῖθεν, νὰ
τὸν φέρῃ εἰς τὴν οἰκίαν τύπουσα μὲ τὴν ἐμβά-
δα τῆς. Ἄνῆρ καὶ γυνὴ φέρονται πρὸς ἀλλήλους
ὡς ἴσοι, διέρχονται τὴν ἐσπέραν πρὸ τῆς θύρας
τῆς οἰκίας ἐγγὺς ἀλλήλων, εἰς δὲ τὰς ἀποκέν-
τρους ὀλίγον συνοικίας καὶ ἀπέρχονται εἰς τὴν ἀ-
γορὰν ἀμφότεροι διὰ νὰ ὀφωσίωσι τὰ χρεῖά τῆς
οἰκίας· πολλάκις δὲ φαίνονται ἐντὸς ἐρημικοῦ τι-
νος νεκροταφείου καθήμενοι ἀμφότεροι παρὰ τὴν
στήλην συγγενοῦς τινος νεκροῦ καὶ ἀριστῶντες ἐν
μέσῳ τῶν τέκνων των, ὡς τις οἰκογένεια ἐρ-
γατικῇ τῶν ἡμετέρων χωρῶν. Εἶνε δὲ τὸ θέαμα
τόσῳ μᾶλλον συγκινητικόν, καθ' ὅσον εἶνε καὶ
σπάνιον. Βλέπων τις αὐτὸ δὲν δύναται νὰ μὴ αἰ-
σθανθῇ ὅτι ὑπάρχει τι τὸ ἀναγκαῖον, τὸ ἀπολύ-
τως καὶ αἰωνίως ὠραῖον εἰς τὸν δεσμὸν ἐκείνων
τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, εἰς τὸ διὰ τῆς ἀ-
γάπης ἐνίκον ἐκεῖνο σύμπλεγμα· ὅτι εἰς περὶ
πλέον φθόγγος ἢ φθίρει ἢ καταστρέφει τὴν ἁρ-
μονίαν ἐκείνην· ὅτι, ὅ,τι καὶ ἂν εἶπῃ, ὅ,τι καὶ ἂν
κάμῃ τις, ἡ πρώτη δύναμις, τὸ ἀναγκαῖον στοι-
χεῖον, ὁ λίθος ὁ ἀκρογωνιαίος κοινωνίας κανο-
νικῆς καὶ δικαίας ὑπάρχει ἐν τῷ ἐνίκῳ τούτῳ
συνδέσμῳ—ὅτι πᾶς ἄλλος συνδυασμὸς αἰσθημα-
τος καὶ συμφερόντων εἶνε παρὰ φύσιν,—ὅτι ἐ-
κείνη μόνον εἶνε ἡ ἀληθὴς οἰκογένεια, πᾶσα δ'
ἄλλη ἐκτὸς αὐτῆς ἀγέλη,—ὅτι ἐκείνη μόνον εἶνε
οἰκία,— πᾶσα δὲ ἄλλη ἐκτὸς αὐτῆς χαμαιτυ-
πεῖον.

συστήνεται, ἀλλ' ἐγκατεστημένην πλησίον τῆς, ἐν
τῷ οἴκῳ αὐτῆς, φέρουσαν τὸν τίτλον αὐτῆς, ἔ-
χουσαν τὰ αὐτὰ μὲ αὐτὴν δικαιώματα. Εἶνε ἀ-
δύνατον ἡ καρδία τῆς νὰ μὴ αἰσθανθῇ τὴν ἀδι-
κίαν τοῦ νόμου τούτου. Ὅταν ὁ ἡγαπημένος ὑπ'
αὐτῆς σύζυγος τῆς φέρῃ εἰς τὴν οἰκίαν ἄλλην γυ-
ναῖκα, εἰς μίαν θ' ἀναλογισθῇ, ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐ-
τῆς πράττων οὕτως ἔκαμε χρῆσιν δικαιώματος,
ὅπερ παρέχει αὐτῷ ὁ κώδικς τοῦ Προφήτου. Εἰς
τὰ ἐνδόμυχα τῆς καρδίας τῆς θὰ αἰσθανθῇ, ὅτι
ὑπάρχει ἄλλος νόμος ἀρχαιότερος καὶ ἱερώτερος,
ὅστις καταδικάζει τὴν πράξιν ταύτην ὡς προδο-
σίαν καὶ ὡς ἀθαιρεσίαν, θὰ αἰσθανθῇ, ὅτι ὁ ἀ-
νὴρ ἐκεῖνος δὲν εἶνε πλέον ἰδικός τῆς, ὅτι ὁ δε-
σμὸς ἐλύθη, ὅτι ἡ ζωὴ τῆς συνετρίβη, καὶ ὅτι ἔ-
χει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπαναστατήσῃ καὶ νὰ κατα-
ράται. Καὶ ἂν δὲν ἀγαπᾷ δὲ τὸν ἀνδρα τῆς, ἔ-
χει χιλίους λόγους νὰ βδελύττεται τὸν νόμον
τοῦτον: τὸ παραβλαπτόμενον συμφέρον τῶν τέ-
κνων τῆς, τὴν τιτωσκουμένην τῆς φιλαυτίαν, καὶ
τὴν ἀνάγκην, εἰς ἣν περιέρχεται, ἢ νὰ ζῆ ἐγκα-
ταλειμμένη, ἢ νὰ μὴ ζητῆται πλέον παρὰ τοῦ
ἀνδρός εἰμὴ ἐξ οἴκου ἢ ἐξ ἐπιθυμίας ἄνευ ἔρω-
τος. Θὰ εἶπῃ τις, ὅτι ἡ τουρκισσα γνωρίζει, ὅτι
αὐτὰ ταῦτα συμβαίνουν καὶ εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν
γυναῖκα. Καὶ, ἀλλὰ γνωρίζει συγχρόνως, ὅτι ἡ
εὐρωπαϊκὴ δὲν ὑποχρεοῦται ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ καὶ
θηροσκευτικοῦ νόμου νὰ σέβεται καὶ νὰ ἐνομάζῃ
ἀδελφὴν ἐκείνην, ἥτις τῆς φαρμακεῖ νὸν βίον,
καὶ ὅτι ἔχει τοῦλάχιστον τὴν παρηγορίαν νὰ θε-
ωρῆται ὡς θῦμα, καὶ ὅτι ἔχει χιλίους τρόπους
παρηγορίας καὶ ἐκδικήσεως, χωρὶς ὁ σύζυγός τῆς
νὰ δύναται νὰ τῆς εἶπῃ ὅ,τι δύναται νὰ εἶπῃ ὁ
πολύγαμος εἰς μίαν ἐκ τῶν γυναικῶν του γινο-
μένην ἄπιστον: — Ἐγὼ ἔχω τὸ δικαίωμα ν' ἀ-
γαπῶ ἑκατὸν γυναῖκας, καὶ σὺ ἔχῃς τὸ χρέος νὰ
μὴ ἀγαπᾷς ἄλλον ἐκτὸς ἐμοῦ.

Εἶνε ἀληθές ὅτι εἰς τὴν τουρκισσαν γυναῖκα ὁ
νόμος παρέχει πολλὰς ἐγγυήσεις, καὶ ἡ συνήθεια
πολλὰς προνομίας. Ὅλος ὁ κόσμος ἀποδίδει εἰς
αὐτὴν σέβας μετὰ τινος ἱπποτικῆς γενναιοφρο-
σύνης. Οὐδεὶς ἀνὴρ θὰ ἐτόλμα νὰ σηκώσῃ τὴν
χεῖρα κατὰ γυναικὸς καθ' ὁδόν. Οὐδεὶς στρατιώ-
της, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἀμὴν στασιαστικῆς
ταραχῆς, ἤθελεν ἀποκινδυνεύσῃ νὰ καιοποιήσῃ
καὶ τὴν ἀθάδεστέραν γυναῖκα τοῦ ὄχλου. Ὁ ἀ-
νὴρ φέρεται πρὸς τὴν σύζυγον μετὰ φιλόφρονός
τινος εὐλαβείας· ἡ δὲ μήτηρ εἶνε ἀντικειμένη ἰ-
δικιῆρας λατρείας. Δὲν ὑπάρχει ἀνὴρ ἀναγκά-
ζων τὴν γυναῖκα εἰς ἐργασίαν, ὅπως ζῆ ἐξ αὐ-
τῆς. Ὁ σύζυγος δίδει προτὶκα εἰς τὴν σύζυγον,
αὐτὴ δ' ἔργεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός τῆς οὐ-
δὲν ἄλλο ἀποκομίζουσα οἶκόν ἐμὴ τὴν συσκευὴν
αὐτῆς καὶ τινὰς δούλας. Ἐν περιπτώσει χωρισμοῦ ἢ
διαζυγίου, ὁ ἀνὴρ εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ παρέχῃ εἰς
αὐτὴν σύνταξιν ἰκανὴν εἰς τὸ νὰ ζῆ ἐξ αὐτῆς ἀνε-

τως. Ἡ ὑποχρέωσις δ' αὐτὴ ἀναγκάζει τοὺς ἀνδρας
νὰ μὴ φέρονται κακῶς πρὸς τὰς γυναῖκας, ὅπως
μὴ ἔχωσιν αὐταὶ τὸ δικαίωμα τοῦ χωρισμοῦ. Τοῦ
δὲ διαζυγίου ἡ εὐκολία θεραπεύει ἐν μέρει τὰς
θλιβεράς συνεπειὰς τῶν γάμων, οἵτινες γίνονται
σχεδὸν πάντοτε εἰς τὰ τυφλὰ ἔνεκα τῶν ἰδιαι-
τέρων ὄρων τῆς τουρκικῆς κοινωνίας, καθ' οὓς τὰ
δύο γένη διάγουσι χωριστὰ. Εἰς τὴν γυναῖκα διὰ
νὰ ἐπιτύχῃ τὸ διαζύγιόν τῆς ἀρκούσιν ὀλίγα πράγ-
ματα: νὰ ἤκωσεν αὐτὴν ὁ ἀνὴρ ἄπαξ, νὰ ἐλά-
λησε κακῶς περὶ αὐτῆς πρὸς ἄλλους, καὶ νὰ τὴν
παρημέλησεν ἐπὶ τινα χρόνον. Ὅταν ἔχῃ παρά-
πονα κατὰ τοῦ ἀνδρός τῆς, δὲν ἔχει παρὰ ν' ἀ-
ναφερθῇ ἐγγράφως εἰς τὸ δικαστήριον· δύναται
δὲ, ὅταν τύχῃ, νὰ παρουσιασθῇ καὶ αὐτοπροσώ-
πως εἰς βεζίρην, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν μέγαν βεζίρην,
παρ' ᾧ γίνεταί σχεδὸν πάντοτε δεκτὴ, καὶ τυγ-
χάνει ἀκρόασις ἀνυπερέβητου. Ἐὰν ἡ γυνὴ δὲν
δύναται νὰ ζῆσῃ ἐν ὁμοίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων γυ-
ναικῶν, ὁ ἀνὴρ εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ δώσῃ εἰς αὐ-
τὴν χωριστὴν οἰκίαν· καὶ ἂν ζῆ δὲ ἐν ὁμοίᾳ τὸ
δικαίωμα τῆς εἰς χωριστὴν οἰκίαν μένει ἀπαρα-
μείωτον. Ὁ ἀνὴρ δὲν δύναται μήτε νὰ νυμφευθῇ
μήτε νὰ κάμῃ ὀδαλίμισσάν του δούλην, ἢ ἡ σύ-
ζυγος ἔφερν οἶκαδε ἐκ τῆς πατρικῆς τῆς οἰκίας.
Γυνὴ ἐκμαυλισθεῖσα καὶ ἐγκαταλειφθεῖσα, δύνα-
ται νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν ἐκμαυλιστὴν τῆς νὰ τὴν
νυμφευθῇ, ἐὰν δὲν ἔχῃ ἤδη τέσσαρας γυναῖκας·
ἀλλὰ καὶ τότε ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προσληθῇ
ὡς ὀδαλίμισσα, ὁ δὲ πατὴρ ὀφείλει ν' ἀναγνω-
ρίσῃ τὸ γεννητὸν τέκνον· ὅθεν καὶ ἐν Τούρκῳ δὲν
ὑπάρχουσι νόθα. Σπανιώτατοι δὲ εἶνε καὶ οἱ ἄ-
γαμοὶ ἐγκαταβιούστες, ἀνδρες τε καὶ γυναῖκες·
πολὺ δὲ ὀλιγώτεροι παρ' ὅ,τι κοινῶς νομίζουσιν
οἱ βίαιοι γάμοι, διότι ὁ νόμος τιμωρεῖ τοὺς ἐνό-
χους τῶν τοιούτων γάμων γονεῖς. Τὸ κράτος πα-
ρέχει σύνταξιν εἰς τὰς ἀνευ γονέων ἀπομεινάσας
πτωχὰς χήρας, καὶ προνοεῖ ὑπὲρ τῶν ὀρφανῶν.
Πολλὰ δὲ κοράσια ἀπομεινάντα εἰς τοὺς πέντε
δρόμους ἀνέλαθον, ἀνέθρεψαν καὶ ὑπ' ἀνδρουσαν
πλούσιαι κυρίαι· εἶνε δὲ σπάνιον πρᾶγμα γυνὴ
ἐγκαταλειμμένη ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ. Πάντα
ταῦτα καὶ ἀληθεύουσι καὶ καλῶς ἔχουσιν· ἀλλὰ
δὲν δύναται ταῦτα καὶ νὰ μᾶς ἐμποδίσωσιν ἀπὸ
τοῦ νὰ γελῶμεν, ὅσάκις οἱ τοῦρκοι συγκρίνοντες
τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν τῆς παρ' αὐτοῖς γυ-
ναικὸς πρὸς τὴν τῆς εὐρωπαϊκῆς, εὐρίσκουσιν αὐτὴν
πλεονεκτοῦσαν, καὶ δυσχυρίζονται ὅτι ἡ κατ'
αὐτοὺς κοινωνία εἶνε ἀμόλυτος ἀπὸ τῆς διαφθο-
ρας, ἢ ἀποδίδουσιν εἰς τὴν κοινωνίαν τὴν εὐρω-
παϊκὴν. Ποῖαν ἀξίαν ἔχουσι διὰ τὴν γυναῖκα οἱ
τύποι τοῦ σεβασμοῦ, τοῦ ἀποδομένου εἰς αὐτὴν,
ἐὰν ἡ παραπληρωματικὴ αὐτῆς κατάσταση εἶνε
αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐξευτελιστικὴ; Ποῖαν ἀξίαν
ἔχει δι' αὐτὴν τὸ δικαίωμα τῆς διαζεύξεως καὶ
τῆς ἐκ νέου νυμφεύσεως τῆς, ὅταν καὶ ὁ νέος τῆς
σύζυγος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὴν περιαγάγῃ εἰς

αὐτὴν ἐκείνην τὴν κατάστασιν, ἣτις καὶ ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς ἀπὸ τοῦ πρώτου τῆς ἀνδρὸς διαζεύξεως; Τί δὲ σημαίνει ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἀνδρὸς τοῦ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ παρανόμως γεννηθὲν παιδίον, ὅταν δὲν ἔχη καὶ τὰ μέτα τῆς συντηρήσεώς του, καὶ ὅταν δύναται νὰ ἀποκτήσῃ νομιμώτατα πεντήκοντα τέκνα, ἅτινα προσμένει, ἐὰν ἔχῃ τὸ ὄνομα, ἡ δυστυχία ὅμως καὶ ἡ ἐγκατάλειψις τῶν νόθων; Μᾶς λέγουσιν ὅτι δὲν γίνονται βρεφοκτονίαι· ἀλλὰ τὰς ἐκουσίας ἐκτρώσεις, ὧν χάριν ὑπάρχουσιν ἴδια παραρτήματα οἰκιῶν, τίς δύναται νὰ διηγηθῇ; Μᾶς λέγουσιν ὅτι δὲν ὑπάρχει παρ' αὐτοῖς ἡ πορνεία. Καὶ πῶς; Ἀλλὰ τί λοιπὸν ἄλλο εἶνε τὸ ἔργον ἐκεῖνο χιλιᾶδων Κουκασίων, αἵτινες πωλοῦνται καὶ μεταπωλοῦνται ἑκατοντάκις; Μᾶς ἀποκρίνονται, ὅτι δὲν ὑπάρχει τοῦλάχιστον ἡ δημοσία ἐκείνη. Ἀλλ' ἀστεῖζονται; Καὶ πῶς ἤθελέ ποτε διατάξῃ Μουράδ ὁ Γ' ν' ἀπελασθῶσιν ἐκτὸς τοῦ Βοσπόρου ὅλαι αἱ φαυλόβιοι, ὧν ἡ ἄγρα ὑπῆρξεν, ὡς γνωστὸν, ὑπεράφθονοι; Θέλουσι δὲ νὰ μᾶς πείσωσιν, ὅτι εἶνε εὐκολώτερον εἰς τὸν ἄνδρα νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν πίστιν τεσσάρων γυναικῶν παρὰ μιᾶς μόνης! καὶ νὰ μᾶς κάμωσι νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ὁ τούρκος ὁ ἔχων τέσσαρας γυναῖκας δὲν ἀμαρτάνει πλέον ἐκτὸς τῆς ἰδίας αὐτοῦ οἰκίας καὶ τῆς ἰδίας θρησκείας! καὶ οὐλοῦσι περὶ ἠθικότητος οἱ πλέον ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν ἀρόσιον ἠδονὴν ἄνδρες πάντων, ὅσοι ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῆς γῆς!

Ἐκ τούτων πάντων δύναται τις νὰ συνεικασθῇ τὸ τί εἶνε αἱ τούρκισσαι. Κατὰ μέγα μέρος δὲν εἶνε ἄλλο τι εἰμὴ «γυναῖκες πάροχοι τέρψεως». Αἱ πλείσται δὲν γνωρίζουσιν ἄλλο τι εἰμὴ τὴν ἀνάγνωσιν μόνον καὶ τὴν γραφὴν· ἀλλ' οὔτε ἀναγινώσκουσι οὔτε γράφουσιν· εἶνε δὲ ὄντα θαυμαστά ὅσα ἐξ αὐτῶν ἀπέκτησαν παιδευσίν τινα, ἔστω καὶ ἐπιτολαιολογίαν. Εἰς αὐτοὺς ἤδη τοὺς τούρκους, οἵτινες λέγουσι περὶ τῶν γυναικῶν, ὅτι «ἔχουν μακροὶ μαλλιά καὶ ὀλίγην γνῶσιν», δὲν ἀρέσκει νὰ ἔχωσιν αἱ γυναῖκες ἀνεπτυγμένην τὴν διάνοιαν, διότι δὲν ἀρμόζει νὰ εἶνε ἴσαι καθ' ὁ,τιδήποτε πρὸς αὐτοὺς ἢ ἀνώτεροι. Ὅθεν καὶ μὴ διδασκόμεναί τι ἐκ τῶν βιβλίων, μηδὲ δυνάμεναι νὰ διδασθῶσιν ἐκ τῆς μετὰ τῶν ἀνδρῶν συναναστροφῆς, διατελοῦσιν ἐν παχυλοτάτῃ ἀμαθείᾳ. Ἐκ τοῦ διαχωρισμοῦ δὲ τούτου τῶν δύο φύλων προέρχεται, ὅτι εἰς τοὺς μὲν ἐλλείπει κομψότης, τῶν δὲ ἡ θέσις εἶνε λίαν ταπεινὴ καὶ ἐκείνοι μὲν ἀποβαίνουσι διὰ τοῦτο ἀγροῖκοι, αἱ δὲ γυναῖκες μικρολόγοι. Ἐπειδὴ δὲ αἱ συναναστροφῆς αὐτῶν περιορίζονται ἀείποτε εἰς στενὸν γυναικῆρον κύκλον, ἄπασαι σχεδὸν διατηροῦσι μέχρις ἐσχάτου γῆρως παιδαριώδεις τι εἰς τε τὰς ἰδέας αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς τρόπους: ἔχουσι περιέργειαν ἐξάλλον περὶ μυρία πράγματα, ἐκπληττονται πρὸς πάντα, ποιοῦνται περὶ πολλοῦ πράγ-

μάτα τινα ἀνόητα, ἔχουσι κακολογίαν γραῶδη, καὶ περιφρονησίαις καὶ ὑπεροφίαις, ὁποῖας αἱ παρ' ἡμῖν τρόφιμοι τῶν μοναστικῶν ἐκπαιδευτηρίων, καγγάζουσιν ἀηδῶς πρὸς πάντα λόγον, ἐνίοτε δὲ καὶ διασκεδάζουσιν ὅπως τὰ παιδιά, ὅον κνηγούνται ἀπὸ θαλάμου εἰς θάλαμον, ἢ ἀρπάζουσιν τὰ ζαχαρωτὰ ἀπὸ τοῦ στόμα ἢ μίαν τῆς ἄλλης. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἔχουσι καὶ τὴν καλὴν ὄψιν τῶν ἐλλείψεων των, κατὰ Γάλλους εἶπεν ὅτι εἶνε ὄντα καθαρά καὶ διαφανῆ, ὧν τὰ ἐνδόμυχα διαγιγνώσκει τις ἐκ πρώτης ὄψεως· ὅτι εἶνε ὅ,τι φαίνονται, ἀληθῆ πρόσωπα· ὅπως ἔλεγεν ἡ Κ^α Σεβινιέ, ὅχι προσωπεῖα, οὐδὲ γελοιογραφίαι, οὐδὲ πίθηκοι· γυναῖκες ἀνοικταὶ καὶ τετράγωνοι ἀκόμη καὶ ἐν τῇ δυστυχίᾳ· καὶ ἂν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἀρκεῖ νὰ ὁμῶσῃ τις αὐτῶν περὶ τινος πράγματος καὶ νὰ ἐπιπορήσῃ διὰ νὰ μὴ πιστεύῃ τις εἰς αὐτὴν, τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἔχουσιν ἀποχωρῶσαν εἰς τὸ ἀπατᾶν τέχνην καὶ ἰκανότητα. Δὲν εἶνε δὲ μικρὸς ἔπαινος, ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι δὲν ὑπάρχουσι μετὰξὺ αὐτῶν σοφὰ σοβαρὰ, οὐδὲ διδασκάλισσαι φλυαροῦσαι ἀδιαιδέτως περὶ γλώσσης καὶ ὕφους, οὐδὲ πλάσματα ἀτμώδη ζῶντα ἐκτὸς τῆς ζωῆς. Ἀλλ' ἐπίσης ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἐν τῷ περιορισμένῳ ἐκείνῳ βίῳ, ὅπόθεν ἐλλείπουσιν ὅλαι αἱ ἀνώτεροι πνευματικαὶ διασκεδάσεις, καὶ ὅπου οὐδέποτε ἰκανοποιεῖται ἡ ἐμφυτος εἰς τὴν νεότητα καὶ τὸ κάλλος ἐπιθυμία τοῦ νὰ ἐπιδειχθῇ καὶ νὰ ἐπαινεθῇ, ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐκτραχύνεται· καὶ ὅτι αὐταί, μὴ ἔχουσαι τὸν ἐκ τῆς ἀνατροφῆς χαλινὸν, ὀρῶσιν ἀκατάσχετοι πρὸς πᾶσαν ὑπερβολὴν, ὁσάκις ἄπαξ κατακυριεύσῃ αὐτὰς παράλογόν τι πάθος. Ὑπεκκαίει δ' ἐν αὐταῖς ἡ ἀργία μυρίας ὄσας παραλόγους ἰδιοτροπίας, εἰς ἃς ἐπιμένουσι μετὰ παραφορᾶς, καὶ ἀπαιτοῦσι τὴν ἐκ παντὸς τρόπον ἰκανοποίησιν αὐτῶν. Ἐν δὲ τῇ ὅλῳ κατ' αἴσθησιν ἐκείνη ἀτμοσφαιρῇ τοῦ χαρμεῖου, συναναστροφόμεναι μὲ γυναῖκας κατωτέρως αὐτῶν καὶ ὡς πρὸς τὸ γένος καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀνατροφήν, μακρὰν τοῦ ἀνδρὸς, ὅστις θὰ ἐχρησίμευσεν εἰς αὐτὰς ὡς χαλινὸς, συνοικεῖσθαι μὲ γλώσσαν ἀράτως ὠμὴν καὶ ἀπελέκητον, ἀγνοοῦσαι ὅλως τὰς λεπτοτέρως ἀποχωρήσεις τῆς ἐκφράσεως, λέγουσιν ἀπροκαλύπτως τὰ πράγματα, ἀγαπῶσι τὰς λέξεις, ὅσαι προκαλοῦσι τὸ ἐρῶθημα, τὸν ἀναιδῆ χαιρῆτισμὸν, καὶ τὸ χυδαῖον λογοπαίγνιον· ἀποβαίνουσι ἀπρεπῶς δητικαὶ καὶ αὐθάδεις, ὥστε πολλάκις συμβαίνει εἰς τὸν εὐρωπαϊκόν, ὅστις ἐννοεῖ τὴν τουρκικὴν νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ τοῦ στόματος χαροῦν ἀξιοπρεπεστάτης ὡς ἐκ τῆς ὄψεως καὶ τοῦ σχήματος, ἐξερεθισθείσης κατὰ μεταπράτου ἀδικρίτου ἢ ἀγροῖκου, ἀκοσμίας, ἃς δὲν ἀκούει τις παρ' ἡμῖν εἰμὴ ἀπὸ τοῦ στόματος γυναικῶν τῆς κατωτάτης καὶ χειρίστης τάξεως. Ἡ δὲ ἠριμύτης αὐτῶν αὕτη αὐξάνει ἔτι μάλλον, ὅταν συσχετισθῶσι μὲ γυναῖκας εὐρωπαϊκῆς, ἢ μᾶ-

ἴωσι τὰ καθ' ἡμᾶς ἦθη, ἅτινα ὑπεκκαίουσιν ἐν αὐταῖς τὸ αἶσθημα τῆς ἐπαναστάσεως· καὶ, ἐὰν ἀγαπῶνται, ἐκδικιοῦνται τότε ἐξασκούμεναι ἐπὶ τῶν συζύγων των τυραννίαν ἰδιότροπον διὰ τὴν κοινωνικὴν τυραννίαν, εἰς ἣν ὑπόκεινται. Πολλοὶ περιέγραψαν τὰς τουρκίσσας ὡς γλυκεῖας ὄλας, χειροῦθεις καὶ συνεσταλμένες. Ἀλλὰ καὶ μετὰξὺ ὅμως αὐτῶν ὑπάρχουσι ψυχαὶ φλογεραὶ καὶ ἄγρια. Καὶ εἰς τὰς στάσεις αὐτὰς τοῦ ὄχλου, αἱ γυναῖκες διακρίνονται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν· ἐπλίζονται, συναθροίζονται, σταματοῦν τὰς ἀμάξας τῶν βεζιριδῶν, τοὺς καταφορτίζουσι μὲ ὕβρεις, τοὺς λιθοβολοῦσι, καὶ ἀνθίστανται εἰς τὴν βίαν. Εἶνε προσηγεῖς καὶ χειροῦθεις, ὡς ὅλαι αἱ κυρίαί, ὅταν κανὲν πάθος δὲν τὰς καταβιβρώσῃ καὶ δὲν τὰς ἐκκαίῃ. Φέρονται μετὰ στοργῆς πρὸς τὰς δούλας, ἐὰν δὲν τὰς ζηλεύουσιν· εἶνε περιπαθεῖς πρὸς τὰ τέκνα των, ἂν καὶ οὔτε γνωρίζουν οὔτε φροντίζουσι νὰ τὰ ἀναθρέψουν· συνάπτουσι πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἰδίως αἱ χωρισμέναι ἀπὸ τοὺς ἄνδρας των ἢ ἄλλως πως ὁμοιοπαθεῖς, φιλίας περιπαθεστάτας καὶ πλήρεις νεανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τὴν δ' ἀμοιβαίαν αὐτῶν ἀγάπην ἐπιδεικνύουσι καὶ ἐνδύμεναι στολὴν ὁμοιόχρωμον, φέρουσαι τὰ αὐτὰ ἀρώματα, καὶ ἐπιθέτουσαι εἰς τὸ πρόσωπόν των ψευδεῖς φακούς τοῦ αὐτοῦ σχήματος. Ἡδυνάμην δὲ νὰ προσθέσω ἐνταῦθα ὅ,τι ἔγραψαν πλείστα ὅσαι εὐρωπαϊαὶ περιηγήτριαι, ὅτι δηλ. «ὑπάρχουσι παρ' αὐταῖς ὅλα τὰ κακὰ τῆς Βαβυλωνίας», ἀλλὰ δὲν μοι ἀρέσκει, προκειμένου περὶ πράγματος τόσον σπουδαίου, νὰ βεβαιώσω πράγματα ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ ἄλλων.

Οἷα δ' ἡ φύσις αὐτῶν, τοιοῦτοι αὐτῶν καὶ οἱ τρόποι. Ὁμοιάζουσιν αἱ πλείσται αὐτῶν πρὸς τὰς εὐγενεῖς ἐκείνας κορασίδας, αἵτινες ἀνετράφησαν ἐν τῇ ἐξοχίᾳ, καὶ αἵτινες ἐν τῇ ἡλικίᾳ ἐκείνῃ, καθ' ἣν δὲν εἶνε πλέον κοράσια ἀλλ' οὐδὲ γυναῖκες ἀκόμη, διαπράττουσιν ἐν ταῖς συναναστροφαῖς πλείστα ὅσα εὐάρεστα σφάλματα, διὰ τὰ ὁποῖα προκαλοῦσιν ἀνά πᾶσαν στιγμὴν καθ' ἑαυτῶν τὸ ἐπιτιμητικὸν καὶ αὐστηρὸν βλέμμα τῆς καταδυσηρεστημένης μαμμᾶς. Πρέπει νὰ ἀκούσῃ τις εὐρωπαϊαν, ἣτις ἐπισκέφθη χαρμεῖον, καὶ θὰ μάθῃ πράγματα κομικώτατα. Ἡ χαροῦν, π. χ., ἣτις κατὰ τὰς πρώτας στιγμὰς κἀθηται ἐπὶ τοῦ σοφῶ ττροῦσα τὴν αὐτὴν σοβαρὰν θέσιν, ἦν καὶ ἡ ἐπισκεπτομένη αὐτὴν εὐρωπαϊα, αἴφνης συμπλέκει τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν τῆς ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τῆς, ἢ χασμᾶται μακροτάτον χασμημα, ἢ λαμβάνει τὸ ἐν γόνυ μετὰξὺ τῶν χειρῶν. Συνηθισμέναι εἰς τὴν ἐλευθερίαν, διὰ νὰ μὴ εἴπω εἰς τὴν ἀκολασίαν, τοῦ χαρμεῖου, καὶ εἰς τὰς νωγελεῖς θέσεις τῆς ἀργίας καὶ ἀνίας, μαλλοκαὶ ἕνεκα τῶν συχνῶν λουτρῶν, βαρύνονται αἰφνιδίως ἐξ οἰασθήποτε βεβαιωμένης θέσεως των. Ἀνακλίνονται ἐπὶ τοῦ διδανίου, στρέφον-

ται καὶ ἐπαναστρέφονται ἀδιακόπως, συνελιπτόμεναι καὶ ἐξελιπτόμεναι μυριοτρόπως, συσπᾶροῦνται πάλιν, λαμβάνουσι τοὺς πόδας των εἰς τὰς χεῖρας, θέτουσιν ἐπὶ τῶν γονάτων των ἐν προσκεφάλαιον καὶ ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου τοὺς ἀγκῶνας, ἐκτείνονται, ἀναπτύσσονται, διαμαλίζονται, κατακυλίνονται ἀπὸ τοῦ διδανίου εἰς τὸ στρώμα, ἀπὸ τοῦ στρώματος εἰς τὸν τάπητα, ἀπὸ τοῦ τάπητος εἰς τὰ μάρμαρα τοῦ δαπέδου, καὶ κοιμῶνται ὅπου τὰς εὖρη ὁ ὕπνος, καθὼς τὰ παιδιά. Περιηγήτριαι τῆς γαλλίης εἶπεν, ὅτι ὁμοιάζουσι κάπως μὲ τὰ μαλάκια. Εὐρίσκονται σχεδὸν πάντοτε εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε νὰ δύναται τις νὰ τὰς λάβῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του ὡς τὴν στρογγύλον πρᾶγμα. Ἡ θέσις αὐτῶν ἡ ἥμισυ πασῶν ἄτονος εἶνε ὅταν κἀθηται σταυροποδητεῖ. Καθὼς δὲ λέγουσιν, ἐκ τούτου μάλιστα, ὅτι σχεδὸν πάντοτε κἀθηται κατὰ τὸν τρόπον τούτου ἐκ παιδικῆς ἡλικίας, προέρχεται τὸ ὅτι ὅλαι σχεδὸν ἔχουσι καμπύλα ὀλίγον τὰ σκέλη. Ἀλλὰ μὲ ποίαν χάριν κἀθηται! Δύναται τις νὰ ἴδῃ τοῦτο εἰς τὰ νεκροταφεῖα καὶ εἰς τοὺς κήπους. Καταπίπτουσι καθέτως καὶ κατ' εὐθείαν καὶ μένουσι καθήμεναι χωρὶς νὰ ἐκτείνωσι τὰς χεῖρας, ἀκίνητοι ὡς ἀγάλματα, καὶ ἀνεγείρονται κατόπιν ὄρθια, χωρὶς νὰ στηριχθῶσιν, ὡς ἐὰν εἶχον ἀπολυτῆ διὰ μιᾶς ἐξ ἐλατηρίου. Ἀλλ' ἴσως αὕτη εἶνε ἡ μόνη ζωηρὰ των κινήσις. Ἡ δὲ χάρις τῶν τουρκισσῶν γυναικῶν συνίσταται ὅλη εἰς τὴν ἀνάπαυσιν—εἰς τὴν τέχνην, μεθ' ἧς ἀναδεικνύουσι τὰς ὠραίας καμπύλας γραμμὰς, λαμβάνουσαι θέσεις ἀπαυδήσεως καὶ νυσταλεότητος, μὲ τὴν κεφαλὴν ἀνεστραμμένην πρὸς τὰ ὀπίσω, μὲ τὴν κόμην λυτὴν, μὲ τὰς χεῖρας κρεμασμένας—τὴν τέχνην, ἣτις ἀποσπᾶ ἀπὸ τοῦ συζύγου τὸν χρυσὸν καὶ τὰ κειμήλια, καὶ ταράττει τὸ αἷμα καὶ τὰς φρένας τοῦ εὐνούχου.

Καὶ ἡ σπουδὴ τῆς τέχνης ταύτης δὲν εἶνε τὸ ἔσχατον τῶν μέσων, δι' ὧν προσπαθοῦσι ν' ἀνακουφίσωσι τὴν θανάσιμον ἀνίαν, ἣτις ἐπιτείνεται κατὰ μέγα μέρος ἐπὶ τοῦ χαρμεῖου· ἀνίας, ἣτις προέρχεται ὅχι τόσον ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἀσχολιῶν καὶ διασκεδάσεων, ὅσον ἐκ τοῦ ὅτι ἄπασαι αὐταὶ εἶνε μονότονοι· ὅπως μερικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα, εἰ καὶ ποικίλα ἐν τῇ ὕλῃ, ἀνιῶσι τὸν ἀναγνώστην ἕνεκα τῆς μονοτονίας τοῦ ὕφους. Διὰ ν' ἀπαλλαγῶσι δὲ τῆς πλήξεως πρᾶττουσι τὰ πάντα· ὁ ἡμερήσιος αὐτῶν χρόνος συχνάκις οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἰμὴ πάλιν ἀδιάκοπος κατὰ τοῦ ἰσχυρογνώμονος τούτου τέρατος. Καθήμεναι ἐπὶ προσκεφαλαίων ἢ ταπήτων, ἐγγὺς τῶν δουλίδων των, περιῶράπτουσι ἀμαρῆματα βινόμακτρα, διὰ νὰ τὰ χαρίσωσιν εἰς τὰς φίλας των, κεντοῦν σκουφάκια νυκτικά καὶ καπνοσακκούλας διὰ τοὺς συζύγους των, τοὺς πατέρας καὶ τοὺς ἀδελφούς· περιστρέφουσιν ἑκατοντάκις τὰ σφαιρίδια τοῦ τεσπιχίου ἢ κομβο-

λογίου των ἀριθμῶν ἕως εἰς τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν, ὅπου γνωρίζουν παρακολουθοῦσι διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐπὶ μακρὰς ἀποστάσεις ἀπὸ τῶν τρογύλων θυρίδων τῶν ὑψηλῶν τῶν θαλαμισκῶν τὰ πλοῖα, ὅσα διέρχονται τὸν Βόσπορον ἢ τὸν Μαρμαρᾶν, ἢ παραδίδονται εἰς φαντασιοκοπίας περὶ πλοῦτου, περὶ ἐλευθερίας καὶ περὶ ἔρωτος, παρακολουθοῦσιν διὰ τοῦ βλέμματος τὰς κυκλάς σπείρας τοῦ καπνοῦ, τοῦ ἀναθρώσκοντος ἀπὸ τοῦ τσιγάρου. Ὅταν δὲ ἀποκάμουν ἀπὸ τὸ τσιγάρου, ἀπογεύονται διὰ τοῦ τσιμπουκίου «τὰς ξανθὰς τρίχας τοῦ Λατακιεῦ» ἀφ' οὗ δὲ χορτάσονται τὸ κάπνισμα, ῥοφοῦν ἕνα κυθίσκον καφὲ τῆς Συρίας· τραχανίζουσι ὀπωρικά καὶ ζαχαρωτά· παρατείνουν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν ἐν παγωτῶν· ἔπειτα κάμνουν ἐν ἄλλῳ μικρῶν κάπνισμα μενταγιλέν, τοῦ ὁποίου ὁ γόμος εἶνε βρεγμένος με ῥοδόσταγμα· ἔπειτα μασσοῦν ὀλίγην μαστίχην διὰ νὰ ἀποβάλλουν τὴν γεῦσιν τοῦ καπνοῦ· μετὰ ταῦτα πίνουν μίαν λειμονάδα, διὰ ν' ἀποβάλλουν τὴν γεῦσιν τῆς μαστίχης. Ἐνδύονται, ἐκδύονται, φοροῦν ὅλα τὰ φορέματα τῆς ἱματιοθήκης των, δοκιμάζουσι ὅλα τὰ βάρματα τῶν ἀγχειδίων των, κάμνουν καὶ χαλνοῦν ἐπὶ τοῦ προσώπου των ψευδεῖς φακούς ἐν εἴδει ἀστέρων καὶ ἡμισελήνων· καὶ συνδυάζουσι καθ' ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους κάτοπτρα καὶ κατοπτρίδια, διὰ νὰ κατοπτρισθῶσιν ἀπανταχόθεν, ἐπὶ τέλους δὲ καὶ ἐν τῇ σκιᾷ αὐτῶν. Τότε δύο δούλαι πεντεκαίδεκάετες χορεύουσι τὸν ὑποχρεωτικὸν χορὸν μετὰ τὰ κρέμβαλα καὶ μετὰ τὸ δέφιον· τρίτη τις ἐπαναλαμβάνει δι' ἑκατοσὴν φορὰν ἀσμάτιον ἢ μυθᾶριον, ὅπερ γνωρίζουσιν ὅλα ἀπὸ στήθους· ἢ αἱ δύο συνήεις ἀνδρῶν ἐνδεδυμένοι ὡς ἀρχαῖοι παλαῖουσι τὴν συνήθη πάλην, ἣτις ἀπολήγει εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἀμᾶν καὶ εἰς καγχασιμὸν ἀνοῦσιον. Ἐνίοτε παρίσταται καὶ τὸ καινοφανὲς θεῆμα μιὰς αἰγυπτίω ἀρχιστρίδων, ὅπερ ἀποβαίνει μικρά τις ἑορτὴ· ἄλλοτε ἔρχεται μία τσιγγάνα, καὶ τότε ἡ χαροῦν τῆς δεικνύει τὴν παλάμην, διὰ νὰ τῆς εἴπῃ τὴν μοῖραν, ἢ ἀγοράζει περιαιπτόν τι διὰ νὰ μὲν πάντοτε νέα, ἀρέψημα διὰ νὰ παιδοποιήσῃ, ἢ φίλτρον τῆς ἀγάπης. Ἰστανται ὀλοκλήρους ὥρας μετὰ τὸ πρόσωπον εἰς τὰ δικτυωτὰ βλέπουσαι τοὺς διαβαίνοντας εἰς τὸν δρόμον ἀνθρώπους καὶ σκύλους, διδάσκουσι τὸν ψιττακὸν εἶναι νὰ λέξῃ, καταβαίνουσι εἰς τὸν κήπον διὰ νὰ ταλάντωσιν ἐπὶ τῆς αἰώρας (κούνιας), ἀναβαίνουσι πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν, διὰ νὰ κάμωσι τὰς νιουσιμαῖας τῶν προσευχᾶς, στρέφονται ἀνακλιμένοι ἐπὶ τοῦ διβαίου διὰ νὰ καίωσι τὴν χαρτίαν, ἀναποδοῖσιν ὅπου ὑποδεχθῶσι φίλην ἢ συγγενή, ἐλθόντα πρὸς ἐπισκεψίν των, καὶ τότε ζαχαρωτά ἢ ἡμίση ἀκολοθία τῶν καφέδων, τῶν καπνισμάτων, τῶν λειμονάδων, τῶν μικρῶν ἀρίστων, τῶν ἰσταντικῶν καγχασιμῶν καὶ τῶν ἡχηρῶν χασμημάτων, μέχρις

οὗ ἢ φίλη ἀπέλθῃ, καὶ ὁ εὐνοῦχος, ἐπιφαινόμενος εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας, λέγει ταπεινῆ τῇ φωνῇ: — Ὁ ἐφέντης! — *Α! τέλος πάντων! Ὁ Ἄλλὰχ αὐτὸς τὸν στέλλει, ἃς εἶνε καὶ ὁ ἀσχημότερος ἀνθρώπος τῆς Σταμπούλ.

Τοῦτο δὲ συμβαίνει εἰς τὰ χαρέμια, ὅπου ὑπάρχει, ἂν ὄχι ἄλλο τι, τοῦλάχιστον ὅμως ἡ εἰρήνη· ἀλλ' εἰς τὰ ἄλλα ἢ πλῆξιν καταπνίγεται ὑπὸ τῆς μανίας τῶν παθῶν, καὶ ἐκεῖ ὁ βίος εἶνε ἀληθῶς διάφορος. Ὑπάρχει δὲ εἰρήνη ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει, μίαν μόνον γυνή, ἀγαπωμένη ὑπὸ τοῦ συζύγου, ὅστις δὲν ἐσφραλιστῆ εἰς τὰς δούλας, καὶ δὲν ἔχει δοσοληψίας ἐκτὸς τῆς οἰκίας. Ὑπάρχει ἂν ὄχι εὐτυχία, εἰρήνη ὅμως, καὶ εἰς τὰ χαρέμια, ὅπου ὑπάρχουσι πολλαὶ γυναῖκες ψυχροῦ ἢ ἐλαφροῦ χαρακτῆρος, ἀδιάφοροι πρὸς τὸν ἄνδρα, ὅστις δὲν κάμνει διάκριση μεταξύ αὐτῶν, ὡν ἐκάστη ἀπολαμβάνει ἐν περιτροπῇ τὴν προτίμησιν τῆς ἄνευ ἔρωτος, ἄνευ ζηλοτυπίας, καὶ ἄνευ φιλοδοξίας ὑπεροχῆς. Αἱ καλοῦ φυράματος αὐταὶ γυναῖκες προσπαθοῦσι νὰ λάβωσι πρὸς τοῦ ἐφέντη ὅσον πλεῖστον ἀργύριον δυναθῶσι, διατρίβουσιν ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ, δικάγουσιν ἐν ἀρμονίᾳ, ἀποκαλοῦσιν ἀλλήλας ἀδελφάς, συνδιασκεδάζουσι, καὶ ἔχετε ὑγίαν· ἡ λέμβος ὑπάγει κατὰ διαδόλου, ἀλλὰ ὑπάγει. Ὑπάρχει ἀκόμη εἰρήνη, φαινόμενη τοῦλάχιστον εἰρήνη, εἰς τὰ χαρέμια, ὅπου ἡ γυνὴ θεθεῖσα εἰς θέσιν ὑποδεστέρα ἀπέναντι ἄλλης νεήλιδος, ἐγκαρτερεῖ μετὰ θλίψεως εἰς τὴν τύχην τῆς, καὶ ἀποβάλλουσα τὰ ψυχία τοῦ ἔρωτος, ὅσα ἢ ἤθελε νὰ πράσῃ εἰς αὐτὴν ὁ σύζυγός τῆς, διατελεῖ ὅμως φίλην του, μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ του, καὶ ζητεῖ παρηγορίαν εἰς τὰ τέκνα τῆς, καὶ διάγει ἐν ἀπικαρτερήσει ἀξιοπρεπεῖ. Ἄλλη ὅμως ὅλος ζωὴ ὑπάρχει εἰς τὰ χαρέμια, ὅπου ὑπάρχουσι γυναῖκες χαρακτῆρος ὑπεροπτικοῦ καὶ μετρυμὸν τὸ αἷμα, αἵτινες δὲν δύνανται νὰ ὑπομείνωσι τὸν θρίαμβον ἀντιζήλου, μηδὲ τὴν αἰσχύνην τῆς ἐγκαταλείψεως, καὶ αἵτινες δὲν ἀποφασίζουσι νὰ ἴδωσι τὰ τέκνα των ὑποβιβαζόμενα εἰς τὰ τέκνα ἄλλης μητρός. Εἰς τὰς οἰκίας ἐκεῖνας ὑπάρχει ὁ Ἄδης. Ἐκεῖ θρῆνοι καὶ κλαυθμοὶ, καὶ θόρυβος καὶ θραύσεις σινοπλάστων καὶ κρυσταλλίνων σκευῶν καὶ ἀγγείων· ἐκεῖ φονεύονται δούλαι μετὰ καρφίτσας, ἐκεῖ ἐξυκρίνονται συνωμοσίαι, καὶ μελετῶνται ἐγκλήματα, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκτελοῦνται· ἐκεῖ φαρμακείαι, καὶ φόνου μετὰ ἐγχειρίδια, καὶ ἐπιχύσεις ὀξέος εἰς τὸ πρόσωπον· ἐκεῖ ἡ ζωὴ δὲν εἶνε ἀπὸ σιρᾶ φρικώδους καταδιωγμοῦ, μίσους ἀδιελέγκτου, πολέμου κρυφίου καὶ θηριακίου. Ἐν κεραλαίῳ, ὁ ἀνὴρ ὁ ἔχων πολλὰς γυναίκας, ἢ ἀγαπᾷ ἀληθῶς μίαν ἐξ αὐτῶν, καὶ δὲν ἔχει ἡσυχίαν· ἢ ἀγαπᾷ ὅλας ἐξ ἴσου χάριν τῆς ἡσυχίας του, καὶ τότε δὲν ἔχει ἀγάπην.